

II. LAUDATIO
dr. HELZE TURKOVÉ

LAUDATIO DR. HELZE TURKOVÉ

Část jubilejního sborníku věnovaného dr. Helze Turkové, dlouholeté pracovníci Knihovny Národního muzea, k jejímu životnímu jubileu obsahuje stručný bibliografický medailón, seznam jejích publikační a odborné činnosti, osobní vzpomínky a zdravice přátel a kolegů.

In Praise of Dr. Helga Turková

Abstract: A portion of the Festschrift honoring Dr. Helga Turková, who for many years worked in the Library of the National Museum in Prague, contains her abbreviated biography, list of her publications, review of her professional activities, personal memories of her friends and their well wishes. The Festschrift is published upon her significant life-time jubilee.

PHDR. HELGA TURKOVÁ

nar. 20. 4. 1942 Praha
nositelka Medaile Zdeňka Václava Tobolky (2002)

Odborné zaměření

historické knižní fondy, literární historie

Studia v Praze na 20. jedenáctileté střední škole (bývalé Vančurovo gymnázium)

Studia na FF UK (1959–1964, promována knihovnice) obor knihovnictví, studijní směr osvěta, knihovnědné zaměření, diplomová práce: *Tiskařská činnost Sixta Palmy Močidlanského*, doktorát filozofie (1969)

V letech 1964–1965 pracovala v Knihovně AV ČR (Základní knihovna ČSAV)

V letech 1965–1967 působení v knihovně Vlastivědného střediska Pražské informační služby (metodička knih)

Knihovna Národního muzea – oddělení zámeckých knihoven

Dne 1. 10. 1967 nastoupila do Knihovny Národního muzea, kde v oddělení zámeckých knihoven pracovala do 31. 3. 2011. Dnes zde působí jako emeritní zaměstnanec.

Téměř třicet let pracovala na záchraně, zpracování a prezentaci zámeckých, hradních a palácových knihoven Čech, Moravy a Slezska. Při téměř patnáctiletém vedení Knihovny Národního muzea (celkem 3,6 mil. svazků) se snažila převést největší muzejní knihovnu a druhou největší knihovnu s historickými fondy v České republice do změněných poměrů po 1989. Spolupracovala se zahraničím (Lipsko, Berlín, Böblingen, Vídeň, Mnichov aj). Má zásluhu na tom, že všechny zámecké fondy byly roku 1991 prohlášeny za kulturní památky a že část zámeckých knihoven (200 tisíc svazků) byla restituována původním majitelům, s nimiž byly uzavřeny smlouvy o spolupráci při výpůjčkách. Také areál zámku ve Žďáru nad Sázavou, kde má Knihovna Národního muzea od 1957 trvalou expozici Muzea knihy,

byl navrácen rodině dr. Radslava Kinského ze Vchynic a Tětova, s ním se podařilo se navázat dobrou kulturní spoluprací.

V letech 1990–2004 zastávala funkci ředitelky Knihovny Národního muzea

Za jejího vedení se Knihovny Národního muzea podařilo získat nový potřebný depozitář v objektu bývalých kasáren v Terezíně, kam se 1996 přestěhovaly knižní celky ze zámku Peruc a část fondů z oddělení časopisů v Praze 7 (tzv. místodržitelství zámek). Pro neúplnější sbírku bohemikálních periodik v ČR zůstal zachován povinný výtisk, který Knihovna Národního muzea ztratila od 1. 1. 1996 pro neperiodickou literaturu. Ve spolupráci s vedoucími oddělení byla zahájena modernizace Knihovny Národního muzea. Byl naskenován generální jmenný katalog do 2001 (on-line katalog je k dispozici od 2002). Cílem první etapy dlouhodobého záměru automatizace Knihovny Národního muzea bylo vybudování elektronických katalogů s vícehlediskovým přístupem k fondům.

Výběr z realizovaných expozic a výstav v Národním muzeu

Expozice Rilke, Kraus a Vrchotovy Janovice (s O. Jankou) zámek Vrchotovy Janovice, 1985.

Velká francouzská revoluce (aut. kol.), Lobkovický palác, 1989.

Jan Amos Komenský, 28. 3. 1592 – 15. 11. 1670, hlavní budova Národního muzea, 1992.

Rainer Maria Rilke, k 120. výročí narození a k 70. výročí úmrtí, Kabinet knižní kultury, 1995–1996.

Casanova v Čechách (aut. kol.), Lobkovický palác, 1998

Sidonie Nádherná z Borutína, Padesát let od úmrtí poslední majitelky zámku Vrchotovy Janovice, Kabinet knižní kultury, 2000.

Muzeum knihy, repase textů, 2004.

Znovunalezené knihy Sidonie Nádherné (s I. Pešoutovou), Kabinet knižní kultury, 2006.

Přednášková a pedagogická činnost

pro studenty VOŠIS, Pedagogické a Filozofické fakulty UK

Vedoucí redaktorka Sborníku Národního muzea v Praze, řada C, Literární historie (v letech 1991–2011)

Členství v spolcích a společnostech, v redakčních radách, poradních orgánech

Svaz knihovníků a informačních pracovníků (od 1969)

Společnost Národního muzea

sekce Matice české (od 1968, čestná členka 2011)

Ústřední knihovnická rada (do 2002)

vědecká rada Knihovny Akademie věd ČR

vědecká rada ředitele RM v Teplicích

vědecká rada ředitelky Památníku národního písemnictví
oborová komise knihovníků AMG ČR (předsedkyně
1991–2001, člen výboru, dosud)

Společnost pro výzkum 18. století (emeritní členka výboru)

Spolek českých bibliofilů (čestná členka)

Spolek Praha – Cáchy (čestná členka)

Klub Za starou Prahu (od 1961 členka domácí rady od
1971, čestná členka)

Petr Mašek

OSOBNÍ BIBLIOGRAFIE PHDR. HELGY TURKOVÉ

1964

Tiskařská činnost Sixta Palmy Močidlanského. (Diplomová práce). Praha, 1964.

1972

Nové poznatky ze života Sixta Palmy Močidlanského. *Zprávy Klubu Za starou Prahu*, 1972, s. 72–76.

1975

Vrchlickiana v zámeckých bibliotékách. Rukopisný sborník k narozeninám PhDr. Bohumíra Lifyky. Praha, 1975.

1980

Hálkův pomník – místo dostaveníček Staropražanů. *Zprávy Klubu Za starou Prahu*, 1980, s. 78–81.

1982

Janka, Otto – Turková, Helga. Rilke & Kraus & Vrchotovy Janovice. K připravované expozici Knihovny Národního muzea. *Muzejní a vlastivědná práce*, roč. 20, 1982, č. 1, s. 27–34.

Zámecká knihovna ve Vrchotových Janovicích. *Muzejní a vlastivědná práce*, roč. 20, 1982, č. 2, s. 102–104.

Dva neznámé Langweilovy modely v Knihovně Národního muzea. *Zprávy Klubu Za starou Prahu*, 1982, s. 116–118.

Hora, Oldřich – Turková, Helga. K jubilejním stým „Hovorům o Praze“. *Zprávy Klubu Za starou Prahu*, 1982, s. 120–128.

1985

Janka, Otto – Turková, Helga: *Rilke & Kraus & Vrchotovy Janovice.* Praha: Národní muzeum, 1985.

1986

Svozová zámecká knihovna Planá. *Sborník NM v Praze, řada C*, sv. XXXI, 1986, č. 3–4, s. 243–266, obr. 30–34.

1988

Janka, Otto – Turková, Helga: Zámecký park Vrchotovy Janovice před sto lety. *Muzejní a vlastivědná práce.* Praha, 1988, č. 4, s. 200–205.

1988–1990

Katalog prvotisků zámeckých a hradních knihoven v ČR (autor. kol.). *Sborník NM v Praze, řada C*, sv. XXXIII–XXXV, 1988, č. 3–4, 1989, č. 1–4, 1990, č. 1–2, 3–4.

1989

Velká francouzská revoluce a České země. Výběrový katalog výstavy k 200. výročí dobytí Bastily, uspořádané v roce 1989 v Lobkovickém paláci (autor. kol.). Praha: Národní muzeum, 1989.

Historické knihovny a památková péče. *Bulletin sekce památkové péče vedoucího pracoviště vědeckotechnického rozvoje.* Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1989, č. 6, s. 242–244.

1990

Zapomenutý polyhistor hrabě Jiří Buquoy. *Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků*, 7/2, 1990, s. 131–165, 177, 180.

1993

Horemans, Jean-Marie et al. *Le livre tchèque & slovaque contemporain: de Prague à Bratislava.* Catalogues des expositions. Bruxelles: Bibliothèque royale Albert Ier, 1993.

1996

JUDr. Oldřich Hora – emeritní předseda a čestný člen Klubu Za starou Prahu. *Zprávy Klubu Za starou Prahu*, 1996, č. 1, s. 44–47.

1997

Březnice /Březnitz/, Budiškovice /Budischkowitz/, Nové Hradky v jižních Čechách /Gratzen/, Planá /Plan/. In: Mašek, Petr a kol.: *Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa.* Hrsg. Von Bernhard Fabian. Band 2. Tschechische Republik. Redaktion Claudia Blum und Matthias Bauer. Schlossbibliotheken unter der Verwaltung des Nationalmuseums in Prag. Hildesheim, Zürich, New York, Olms – Weidmann, 1997, s. 47–49, 49–51, 151–154, 163–165.

Současná situace Muzea knihy ve Žďáru nad Sázavou. In: *Muzejní prezentace k dějinám knižní kultury.* Sborník příspěvků z celostátního semináře knihovníků muzeí a galerií České republiky. Jindřichův Hradec: Okresní muzeum, 1997, s. 30–32.

Paní Geraldine Muchová a Klub Za starou Prahu. *Zprávy Klubu Za starou Prahu*, 1997, č. 2, s. 40–43.

1998

Čtyřicet let Muzea knihy ve Žďáru nad Sázavou. *Muzejní a vlastivědná práce*, 36, 1998, s. 48–50.

Casanova v Čechách. Výstava, pořádaná k 200. výročí Giacomina Casanovy v Lobkovickém paláci na Pražském hradě v roce 1998 (autor. kol.). Praha: Gema Art, 1998.

1999

Úvod. – Muzeum knihy ve Žďáru nad Sázavou. *Průvodce – Knihovna Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1999, s. 5–8, 81–92.

2000

Einleitung. – Buchmuseum in Žďár nad Sázavou (Saar an der Sasau). In: *Museumsführer. Bibliothek des Nationalmuseums Prag*. Praha: Národní muzeum, 2000, s. 5–9, 91–103.

Introduction. – Book Museum in Žďár nad Sázavou. In: *A guidebook. The National Museum Library*. Praha: Národní muzeum, 2000, s. 5–8, 81–92.

In memoriam. JUDr. Oldřich Hora. *Za starou Prahu*. Věstník Klubu Za starou Prahu, roč. XXX. (I.), 2000, č. 1–2, s. 34–35.

2001

Šimáková, Jitka – Vrchatka, Jaroslav. *Katalog prvotisků Knihovny Národního muzea v Praze a zámeckých a hradních knihoven v České republice* (autor. kol.) Praha: KLP, 2001.

Osudy Koperníkova rukopisu z Nostické palácové knihovny v Praze. In: Pavlík, Milan (ed.) – Štulc, Josef (ed.) – Kubelík, Martin (ed.): *Historická inspirace*. Sborník k počtě Dobroslava Líbala. Praha: Jalna, 2001, s. 415–418.

Katalog zámecké knihovny Vrchatovy Janovice (autor. kol.), 1. díl. *Sborník NM v Praze, řada C*, sv. XLVI, 2001, č. 1–4.

Turková, Helga – Janka, Otto. Zámek Vrchatovy Janovice a Národní muzeum. In: *Zámecký park ve Vrchatových Janovicích*. Sborník z odborného semináře ve dnech 13. a 14. června 2000 v Praze a Vrchatových Janovicích. Schlosspark Janowitz. Sammelband mit Beiträgen des Fachseminars in Prag und Vrchatovy Janovice. Praha: Národní muzeum, 2001, s. 15–21.

2002

Pešoutová, Ivana – Turková, Helga – Mašek, Petr. Katalog zámecké knihovny Vrchatovy Janovice. 2. díl. *Sborník NM v Praze, řada C*, sv. XLVII, 2002, č. 1–4.

2003

Knihovna Národního muzea a povodeň v Terezíně v roce 2002. *Ikaros /online/*, 2003, 7(9).

2004

Praha Muzeu – Muzeum Praze, 1883–2003. Výstava ke 120. výročí otevření první expozice Muzea hlavního města Prahy. *Historica Pragensia*, 1. Historický sborník Muzea hlavního města Prahy. Praha: Muzeum hlavního města Prahy v nakl. Milana Čermáka, 2003 (2004), s. 409–411.

Oddělení zámeckých knihoven KNM (1954–2004). In: Mašek, Petr – Turková, Helga. *Zámecké, hradní a palácové knihovny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. K výstavě 50 let oddělení zámeckých knihoven Knihovny Národního muzea 1954–2004. Muzeum knihy Žďár nad Sázavou květen – říjen 2004. Praha: Národní muzeum, 2004, s. (5–7).

Průběh oslav 400. výročí Jana Amose Komenského v Národním muzeu v Praze. In: *400. výročí narození J. A. Komenského*. Sborník příspěvků o průběhu oslav 400. výročí narození J. A. Komenského v roce 1992. Praha: Pedagogické muzeum J. A. Komenského v Praze, 2004, s. 49–53.

O literární pozůstalosti Viktora Dyka a Zdenky Háskové. In: *Básník a politik*. Sborník z konference k sedmdesátému výročí úmrtí Viktora Dyka. Editor: Josef Tomeš. Praha: Společnost Viktora Dyka a Nakladatelství Akropolis, 2004, s. 124–130.

Die Krönung Maria Theresias zur Königin von Böhmen am 12. Mai 1743 in Prag. In: *Aachen und Prag – Krönungsstädte Europas*. Beiträge des Kulturvereins Aachen-Prag e.V. Band I: 1998–2003. Prag: Aachen, Libri Aquenses Verlag, 2004, s. 133–135.

Ryšavá, Eva – Turková, Helga. Josef Dobrovský a Knihovna Národního muzea. In: Vavřínek, V. (ed.) – Gladkova, H. (ed.) – Skwarska, K. (ed.): *Josef Dobrovský. Fundator studiorum slavicornum*. Příspěvky z mezinárodní vědecké konference v Praze 10.–13. června 2003. Praha: Slovanský ústav AV ČR, 2004, s. 53–63.

Krausiana Knihovny Národního muzea na zámku Vrchatovy Janovice. In: *Karl Kraus – jičínský rodák a světoobčan*. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.–23. dubna 2004 v Jičíně. Vlastivědný sborník z Českého ráje a Podkrkonoší – supplementum 9, Semily: Státní okresní archiv, 2004, s. 203–205.

2005

Korunovace Marie Terezie českou královnou 12. května 1743 v Praze. In: Blažková, Věra (ed.) – Gugat, Werner (ed.): *Cáchy a Praha, korunovační města Evropy*. Příspěvky spolku Kulturverein Aachen-Prag e.V. díl I.: 1998–2003. (Praha, Cáchy): Libri Aquenses Verlag, 2005, s. 115–120.

2006

Doteky s výtvarnou a pracovní minulostí Ing. arch. Josefa Hyzlera. *Za starou Prahu*. Věstník Klubu Za starou Prahu, roč. XXXVI. (VII.), 2006, č. 2, s. 29–31.

2007

Mont-Saint Michel a scriptorium v Avranches. In: *Jak jsme cestovali po Francii aneb aktuální seznámení s francouzskými knihovnami, archivy a kulturními institucemi* (aut. kol.). Čtenář, 60, 2008, č. 2, s. 56–61.

50 let Muzea knihy ve Žďáru nad Sázavou. Dědictví Koruny české, Časopis ochránců a přátel našeho kulturního dědictví, vydává Nezávislá památková unie, roč. XVI, 2007, č. 4, s. 10–13.

PhDr. Vladimír Denkstein, DrSc. *Za starou Prahu*. Věstník Klubu Za starou Prahu, roč. XXXVII. (VIII.), 2007, č. 2–3, s. 61.

Hommage à Geraldine Muchová. *Za starou Prahu*. Věstník Klubu Za starou Prahu, roč. XXXVII. (VIII.), 2007, č. 2–3, s. 62–63.

2008

Sté výročí narození Milady Lejskové-Matyášové. Vzpomínky přátel a kolegů (aut. kol.). *Za starou Prahu*. Věstník Klubu Za starou Prahu, roč. XXXVIII. (IX.), 2008, č. 2, s. 37–39.

2010

In memoriam Ing. arch. Josefa Hyzlera, čestného předsedy Klubu Za starou Prahu. Věstník Klubu Za starou Prahu, roč. XL. (XI.), 2010, č. 2, s. 40–44.

Vzpomínka na Ing. arch. Josefa Hyzlera. *Staletá Praha*, roč. XXVI, 2010, č. 2, s. 178–182.

2012

Zálepka Sidonie Nádherné z Borutína. *Knihy a dějiny*, zvláště ní číslo věnované PhDr. Anežce Baďurové. Praha: Knihovna AV ČR, 2012, s. 20–27.

Rozhovory a drobné zprávy

1980

Univ. prof. Dr. Karel Krejčí, DrSc. – Dr. Josef Brambora, CSc. *Zprávy Klubu Za starou Prahu*, 1980, s. 94–95, 98–99.

1985

„Procházka“ aneb „promenáda“ po mostě. *Zprávy Klubu Za starou Prahu*, 1985, s. 117–119.

1987

Ještě k „Procházce po mostě“. *Zprávy Klubu Za starou Prahu*, 1987, s. 112–113.

1991

Pešínová, Hana. *Paměť národa. Minulost a přítomnost Knihovny Národního muzea v Praze*. Rozhovor s Helgou Turkovou. MY'91, roč. 15, č. 9, 4. 3. 1991, s. 7.

Sršňová, Milena. Muzea a veřejnost. Materiální podmínky a koncepce. Beseda (přísp. Helgy Turkové a dalších). *Respekt*, 1991, č. 15, s. 15.

1994

Čestné členství prvního presidenta České republiky Václava Havla v Klubu Za starou Prahu. *Zprávy Klubu Za starou Prahu*, 1994, č. 1, s. 5.

1995

Jarolímková, Stanislava. Burgetová, Jarmila – Turková, Helga. Knihovny musí žít. *Svobodné slovo*, 1995, 87 (180). Příl. Slovo na víkend, s. 6–7.

1997

Jarolímková, Stanislava. Žena ve svém živlu. *Svobodné slovo*, 27. 6. 1997.

1998

Šandová, Věra. Helga Turková po škole. *Učitel'ské noviny*, Týdeník pro učitele a přátele školy, roč. 101, č. 44, 1. 12. 1998, [2] s.

1999

Burgetová, Jarmila. Dr. Burgetová rozmlouvá s ředitelkou Knihovny Národního muzea PhDr. Helgou Turkovou. *Informace*, Knihovna AV ČR, 1999, č. 2/3, s. 4–8.

2000

Turková, Helga (odbor. spol.). Bečková, Kateřina (ed., red.): *Sto let Klubu Za starou Prahu. 1900–2000*. Praha: Schola Ludus – Pragensia, 2000.

Anketa. (Plány, prioritní úkoly r. 2000). Přispěla Helga Turková a další. *Knihovní obzor*, roč. 8, 2000, č. 1, s. 3–18.

2001

Anketa. (Dojmy z novostavby MZK Brno). Přispěla Helga Turková a další. *Knihovní obzor*, roč. 9, 2001, č. 2, s. 10.

2002

Udělení Ceny Z. V. Tobolky. *Do rámečků*. Bulletin SKIP, roč. 11, 2002, č. 4, s. 9.

2003

Nostická palácová knihovna. *Nostický palác*. Praha: MK ČR, 2003, s. 10.

Turková, Helga (recenze). Sak, Robert: Salon dvou století. Anna Lauermannová-Miksčová a její přátelé. *Za starou Prahu*. Věstník Klubu Za starou Prahu, roč. XXXIII. (IV.), 2003, č. 2, s. 36.

2004

Zachraňovali jsme tiskoviny. Jandová, Lucie: *Co jsem dělal v den invaze?* Mladá Fronta Víkend Dnes, sobota 21. 8. 2004, s. E/6. XV, 195.

2005

Turková, Helga (ed.). Proč je Alfons Mucha tak známý ve světě? Záznam vzpomínek Geraldiny Muchové. *Za starou Prahu*. Věstník Klubu Za starou Prahu, roč. XXXV. (VI.), 2005, č. 1, s. 34–36.

2007

Turková, Helga (ed.). Denkstein, Vladimír: Malá Strana v mém mládí, 1. část vzpomínek. *Za starou Prahu*. Věstník Klubu Za starou Prahu, roč. XXXVII. (VIII.), 2007, č. 1, s. 30–35.

Turková, Helga (ed.). Denkstein, Vladimír: Malá Strana v mém mládí, 2. část vzpomínek. *Za starou Prahu*, Věstník Klubu Za starou Prahu, roč. XXXVII. (VIII.), 2007, č. 2–3, s. 55–60.

Hommage à Geraldine Muchová. *Za starou Prahu*. Věstník Klubu Za starou Prahu, roč. XXXVII. (VIII.) 2007, č. 2–3, s. 62–63.

2008

Národní muzeum pod palbou. Braunová, Dana – Jandová, Lucie: *Můj 21. srpen*. Magazin Právo, 16. 8. 2008, s. 12–13. In memoriam Mgr. Marie Šírové. *Bulletin SKIP*, roč. 17, 2008, č. 4, s. 38.

2009

Jubilea: Mgr. Tat'jana Spunarová, PhDr. Petr Mašek, PhDr. Eva Stejskalová. Nekrolog: PhDr. Karel Bezděk. *Sborník NM v Praze, řada C*, sv. LIV, 2009, č. 1–4, s. 45–49.

2010

Seminář. Jubilea: Mgr. Eduarda Macháčková, PhDr. Imrich Kotvan, CSc., Prof. Dr. Zdenko Frankenberger Daneš. Nekrolog: Miloslav Hájek, akademický sochař a malíř. *Sborník NM v Praze, řada C*, sv. LV, 2010, č. 1–2, s. 90, 93–98.

2011

Jubilea: Mgr. Alena Skwarlová – padesát let v Knihovně Národního muzea. Aktuality: Seminář knihovníků muzeí a galerií ČR v Českém Těšíně. *Sborník NM v Praze, řada C*, sv. LVI, 2011, č. 1–2, s. 34–35.

Blahopřání Klubu Za starou Prahu paní Geraldine Muchové. *Za starou Prahu*. Věstník Klubu Za starou Prahu, roč. LI. (XII.), 2011, č. 1, s. 51.

Redakční práce

1991

Turková, Helga (red.): Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie, sv. XXXVI, 1991, č. 1–4.

1992

Turková, Helga (red.): Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie, sv. XXXVII, 1992, č. 1–2, 3–4.

1993

Turková, Helga (red.): Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie, sv. XXXVIII, 1993, č. 1–2, 3–4.

1994–1995

Turková, Helga (red.): Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie, sv. XXXIX–XL, 1994–1995, č. 1–4.

1996

Turková, Helga (red.): Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie, sv. XLI, 1996, č. 1–4.

1997–1998

Turková, Helga (red.): Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie, sv. XLII–XLIII, 1997–1998, č. 1–4.

1999

Průvodce – Knihovna Národního muzea. (odb. red.) Praha: Národní muzeum, 1999.

1999–2000

Turková, Helga (red.): Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie, sv. XLIV–XLV, 1999–2000, č. 1–4.

2000

Turková, Helga (red.): Museumsführer. Bibliothek des Nationalmuseums Prag. Praha: Národní muzeum, 2000.

Turková, Helga (red.): A guidebook. The National Museum Library. Praha: Národní muzeum, 2000.

2001

Turková, Helga (red.): Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie, sv. XLVI, 2001, č. 1–4.

2002

Turková, Helga (red.): Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie, sv. XLVII, 2002, č. 1–4.

2003

Turková, Helga (red.): Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie, sv. XLVIII, 2003, č. 1–4.

2004

Turková, Helga (red.): Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie, sv. IL, 2004, č. 1–4.

2005

Turková, Helga (red.): Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie, sv. L, 2005, č. 1–4.

2006

Turková, Helga (red.): Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie, sv. LI, 2006, č. 1–4.

2007

Turková, Helga (red.): Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie, sv. LII, 2007, č. 1–4.

2008

Turková, Helga (red.): Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie, sv. LIII, 2008, č. 1–4.

2009

Turková, Helga (red.): Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie, sv. LIV, 2009, č. 1–4.

2010

Turková, Helga (red.): Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie, sv. LV, 2010, č. 1–2, č. 3–4.

2011

Turková, Helga (red.): Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie, sv. LVI, 2011, č. 1–2, č. 3–4

Sestavila Ivana Pešoutová

O DŮVĚŘE

Být ředitelkou nebo ředitelem Knihovny Národního muzea je jiné než vést jinou velkou knihovnu. Je to dáno jejím specifickým vývojem od založení Národního muzea a funkcemi, které se v propojení s muzejním celkem a jeho dalšími pracovišti utvářely trochu jinak, než tomu bylo u dnešní Národní knihovny a jiných velkých veřejných knihoven. S těmito svébytnými existenčními podmínkami souvisí také osobitě sociální a psychologické milieu této knihovny.

Začal jsem se s ním seznamovat při svém příchodu do Národního muzea v září 2002. Nejdříve spíše zprostředkovaně, protože z detašovaného oddělení časopisů jsem do hlavní budovy na Václavském náměstí přicházel jen občas. Jeden ze zdrojů, v nichž je uložena má paměť na toto období, jsou mailové zprávy, které jsme si vyměňovali s Helgou Turkovou. Převažují ty úřední, ale jsou mezi nimi i texty osobní, mj. z období, kdy jsem ji měl poprvé vystřídat ve funkci ředitele knihovny. Tehdy jsem od tohoto návrhu odstoupil nemaje dost profesní sebedůvěry a vůle takovou zodpovědnost převzít. Při příležitosti tohoto rozhodování jsem však poprvé nahlédl hlouběji jeden princip, který byl pro Knihovnu Národního muzea a její způsob vedení zásadní a imponující: *silná kolegiální důvěra*.

V roce 2008, po onemocnění a smrti paní Mgr. Marie Šírové, která se po dr. Turkové stala na pár let ředitelkou knihovny, se situace opakovala, tentokrát jsem již ředitelskou zodpovědnost převzal. A přemýšlel jsem o zásadách, jak lidi pracující v naší knihovně vést. Vsadil jsem na to, co mi tak imponovalo již dříve – na důvěru v její pracovníky. Morální, mravní a profesní důvěru. Naše knihovna je organismem, v němž jsou vztahy pracovní podřízenosti a nadřízenosti jen organizačním východiskem a úpravou, vnitřní život a chod knihovny ale stojí na odborném a lidském respektu k osobnostem pracovníků knihovny. Díky tomu zde funguje pevná loajalita tzv. řadových pracovníků k osobnostním autoritám vedoucích oddělení a nakonec i k řediteli samému.

Proč to zde zdůrazňuji? Důvodem je potěšení z toho, že jsem se od Helgy Turkové tomuto „principu řízení“ naší

knihovny naučil, nezničil jsem ho, a současně on nezničil mne! V republice, kterou lavinovitě zahrnuje *nedůvěra* jako jeden z rozhodujících aspektů sociálních vztahů, od politických po profesní skupiny a organizace s jejich provozem, jeví se mi dnes Knihovna Národního muzea téměř jako ostrůvek lidské normality. V rámci vnějších podmínek, které stejně jako jinde v knihovnách poznamenává hlavně nedostatek peněz a lidí, vede si naše knihovna důstojně a profesně dobře. Nebylo by tomu tak, kdyby její lidé neměli vědomí vzájemné důvěry, kdyby byly její výrazné individuality tísněny pocitem, že se od nich nežádá osobnostní rozvoj, nýbrž zapadnutí do průměru. O to se z mého pohledu zasloužila Helga Turková.

Martin Sekera, ředitel Knihovny Národního muzea

SKROMNÉ LAUDATIO VÝJIMEČNÉ ŽENĚ

Často slyšíme od herců, jak je obtížné věrohodně ztvárnit kladného hrdinu, zatímco zobrazení záporné postavy je mnohem snazší. Do jisté míry, s tolerancí určité přiblížnosti a s respektováním funkce daného textu, je možno něco podobného cítit i u psaného slova.

Mám radostný úkol blahopřát k významnému životnímu jubileu své drahé přítelkyně PhDr. Helze Turkové, ale jsem na rozpacích, jaká slova použít, abych alespoň přibližně charakterizovala tuto výjimečnou osobnost, jejíž přístup k životu ve všech jeho oblastech vyrůstá z morálních zásad.

Helgu Turkovou znám skoro polovinu století. Během celého tohoto období jsem měla možnost poznat ji v nejrůznějších situacích pracovních, společenských i obecně lidských a vidět, jak harmonická bytost to je.

Jak je osobní život Helgy Turkové barevný a dynamický, tak pracovně je intenzivně spjat jen s jediným ústavem a převážně jedním jeho odborným úsekem. Je to Knihovna Národního muzea a její oddělení zámeckých knihoven, kam nastoupila v roce 1967 jako absolventka Filozofické fakulty Karlovy univerzity, obor knihovnictví a čeština.

Oddělení zámeckých knihoven, ustanovené v roce 1954, poskytuje svým odborným pracovníkům bohatými fondy pozoruhodné knihovnické úkoly zahrnující zpracování fondů (obsahují i rukopisy, inkunábule a vzácné tisky) a jejich zpřístupnění speciálními katalogy. Jejich hodnota poznávací je nejen v jednotlivostech, ale i v komplexním pohledu na jednotlivé knihovny.

Úkoly to jsou rozsáhlé a Helga Turková jako jedna z vedoucích pracovníků oddělení je zajišťovala suverénně se sobě vlastní systematickostí a drobnohlednou pečlivostí.

Podílela se i na velkých kolektivních titulech, které oddělení vydalo jako celek: *Katalog zámecké knihovny Vrchotovy Janovice*, 1. díl (kromě Helgy Turkové 5 autorů, Acta C, 46, 1–4, 2001), 2. díl (2 autoři, Acta C, 47, 1–4, 2002). Zásadní význam má *Katalog prvotisků zámeckých a hradních knihoven v České republice*, část 1, 2, 3, 4, Acta C, 33, 3–4 (1998), 34, 1–4 (1989), 35, 1–2, 3–4 (1990).

Tematická škála autorských statí Helgy Turkové je rozmanitá, i když je většinou v širší nebo užší míře spjata se sbírkovým bohatstvím zámeckých knihoven. Přirozeně zachycuje unikátní knihovědný a muzeologický přínos Knihovny Národního muzea, kterým je založení Muzea knihy ve Žďáru nad Sázavou v roce 1957 i významné založení Památníku „Rilke, Kraus a Vrchotovy Janovice“. Obsahuje též obecně hodnotící statí, historické přehledy, výročí, obecné kulturní příspěvky, personalia (jubilea, výročí, nekrology).

Zásluhou Helgy Turkové je plynulé vydávání *Sborníku Národního muzea v Praze*, řada C – Literární historie, kdy v posledních dvaceti letech (1991–2011) byla jeho vedoucí redaktorkou. Sám seznam otištěných příspěvků dokládá, jak široký tematický obraz hlavně z okruhu knihovědy a literární historie časopis předkládá, a jak nesnadná editorská práce je v jeho přípravě skryta.

Aktivní přístup Helgy Turkové k problematice knihovnictví s širším přesahem do oblasti kultury vedlo přirozeně k účasti na přednáškové činnosti a na přípravě výstav v Národním muzeu a v Muzeu knihy. Souběžně je členkou řady institucí mimo Národní muzeum, z nichž nejvýznamnější je působení v Klubu za starou Prahu, kde pravidelně publikuje.

O povaze člověka přesvědčivě hovoří jeho působení v práci. Helga Turková měla vždy velké nadání na vytváření přátelských vztahů, jak můžeme pozorovat již na kolektivu pracovníků oddělení zámeckých knihoven, který byl vždy vzorem soudržnosti a lidskými vztahy přesahoval pracovní povinnosti. Výraznou podobu přátelské sepětí dostalo v bolestném období, když v rozsahu několika let předčasně zesnuly čtyři pracovnice oddělení, kterým Helga Turková obětavě věnovala do konce jejich života své přátelství.

Helžino působení v Knihovně Národního muzea bylo završeno v roce 1990, kdy byla po sametové revoluci jmenována jako nástupkyně dlouholetého zasloužilého ředitele Knihovny Národního muzea dr. Jaroslava Vrchotky, CSc. ředitelkou. Měla pro tuto funkci všechny předpoklady: vzdělání, dlouholeté zkušenosti, široký okruh pracovních kontaktů v Česku i v cizině, mimořádný společenský takt a vůli, ochotu a sílu splnit vytčené cíle. K těmto přednostem je nutno přičlenit milé vystupování a laskavé jednání s lidmi. Tato funkce byla vykonávána v nelehkém období, kdy kromě základních úkolů byly zajišťovány velké organizační změny a proměny v ideových koncepcích ve svobodných demokratických podmínkách. V roce 2002 byla jí udělena Sdružením knihoven ČR pamětní medaile Z. V. Tobolky. Funkci ředitelky vykonávala do 1. 7. 2004. V loňském roce odešla do důchodu, ale s oddělením zámeckých knihoven spolupracuje nadále.

Jak jsem se zmínila v úvodu, není snadné načrtnout povahu člověka, který je plně harmonický – a taková Helga je. Je vlídná, chápavá a chová se stejně ke všem lidem, ať pocházejí z horní nebo dolní společenské vrstvy. Je ochotná vždy pomoci. Mohla bych uvést příklady i ze svého života, i z doby, kdy jsme si nebyly ještě přátelsky blízké. Ráda vzpomínám na dávnou společnou studijní cestu do Německé státní knihovny v Berlíně a s dojetím si vybavuji chvíle, které jsme strávili v sedmdesátých letech v Nových Hradech, kde jsme se setkali s Helgou, příkladně něžně pečující o svou maminku.

Toto vše způsobuje, že přátelský okruh Helgy Turkové je neobvykle široký a cenný. Zasahuje do řady kulturních a společenských oblastí a jeho členové rádi vyhledávají pravidelná setkání. Rozhovor s Helgou je jako pestrobarevná mozaika, kdy překvapivě vystupují neočekávané souvislosti. Malé příklady blízkých přátel: umělkyně Soňa Červená, s níž Helga podnikla i zahraniční cestu, skladatelka Geraldina Muchová, tepelský opat Filip Z. Lobkowicz, matematik Z. F. Daneš.

Životní jubileum Helgy Turkové, k němuž blahopřejeme, má v sobě šťastnou sedmičku, která jistě dohlédne na to, aby další úsek života byl tak plnohodnotný a šťastný jako byl ten dosavadní. Přejeme, aby klidnější životní období bylo naplněno uskutečněním zájmů, na které dosud nebyl čas. Všechna setkání s Helgou Turkovou jsou pro nás radostí a svátkem.

Tat'jana Spunarová

ZDRAVICE PANÍ GERALDINE MUCHOVÉ

Velmi milá Helgo,

tato malá hloupost, složená výhradně z not Tvého jména, Tě zdraví k 70. narozeninám. Ať dlouho pokračuješ v plném zdraví jako důležitá část naší společnosti.

Srdečně Geraldine

ZDRAVICE PANÍ SONI ČERVENÉ

Drahá Helgo,

o Vašich profesních kvalitách, Vašem rozhledu, vzdělání a informovanosti v nesčetných oblastech zde budou psát po-

volanější. Já bych chtěla mluvit o Vašich osobních vášních a závislostech:

OB DAROVÁVAT: pozorností, nápomocí, optimismem, humorem, dárky.

TIŠTĚNÉ: Vy nemůžete jít okolo štůsku prospektů, aniž byste si jeden, nebo i více nenabrala do kapsy nebo do tašky. Ovšem zajímavé na tom je to, že pak vždycky, byť třeba daleko později, najdete někoho, pro koho je ten onen prospekt zajímavý, ba zrovna nepostradatelný. Pamatuji se na naše přistání v Monte Carlu, kdy všichni cestující vyrazili na obhlídku slavného Casina. Jen Helga zmizela a vrátila se nebezpečně těsně před vyplutím naší lodi, obtížená prospekty ze všech monackých muzeí, dokonce i ze vzdáleného Musée Océanographique. Na konci naší plavby jste toho měla plnou kabinu a s těžkým srdcem jste se těch, které už se nevešly do žádné z našich zavazadel, zbavovala.

ZVÍŘÁTKA: Další a jedna z nejkouzelnějších Vašich závislostí je Váš vztah ke zvířatům. Vždycky máte u sebe různé pamlsky pro různé odrůdy zvířátek; drobků pečiva pro ptáky, sousta pro pejsky, uzeniny pro kočičky. Při vydatných snídaních na Capri jste se leččehos zříkala, co skončilo ve Vašich kapsách a později na nějaké skalce.

To jsou jen některé z Vašich osobních vášní a lidských ctností, vážená paní doktoro filozofie. Máte jich ještě daleko víc, všechny jsou dojemné a láskyhodné. Milá Helgo, vážím si Vás a mám Vás ráda.

Vaše Soňa Červená

ZDRAVICE ING. VLASTY CHROMÉ, ROZ. SCHARFOVÉ

Milá Helgo,

dávná dvě a půl desetiletí před posledním převratem jsem často provázela manžela na jeho badatelských výpravách genealoga a heraldika za příslušníky významných českých rodů a družiny odborníků stejných a souvisejících oborů. Noblesnost setkání i korespondence byla samozřejmá a sama četnost starobylých jmen svědčila o rozsahu zásluh o národ a zemi. Těžila jsem energii a nadhled z takto navázaných trvalých přátelství s opravdu příkladnými a nejen aristokratickými osobnostmi. Za Sternbergy, Schwarzenbergy, Wratislavy, Mensdorfy-Pouilly, Kinskými, Colorado-Mansfeldy, Lobkowiczi, Mladoty, Dohalskými, Černíny, Lažanskými... Musím směle přiřadit osobnosti jako Dobroslav Líbal, Petr Mašek, Stanislav Hošťálek, Milan Buben, Zdirad Čech, Pavel Pokorný, Josef Novák, Martin Petiška, Karel Vavřínek a velmi, velmi výrazně jméno Tvoje: PhDr. Helga Turková.

Setkávání (nejen těch vyjmenovaných) v Pantheonu Národního muzea, které jste vy muzejníci pořádali spolu se křty Almanachů české šlechty, byla povznášejícím pohlažením na duši každému přítomnému. Také pocitem, že ilegality slušnosti a etikety musí konečně skončit.

I Tobě díky!

Jaké perly jsi vybírala, popsala a servírovala odborným kruhům ze svěřených zámeckých knihoven, přičemž jsi neopomněla věnovat obdobnou péči badatelům z tzv. laického okruhu, to vědí Tvoji kolegové i badatelé lépe než já.

Nevím o všech realizacích Tvých knižních, architektonických, památkových poznatků, ale je dlužno připomenout ženskou živost, se kterou ses podílela na prezentaci zámecké expozice o velkánech i všedním životě 19. století ve Vrchotových Janovicích. Tamní sbírku korespondence baronky Sidonie Nádherné s Rilkem, Krausem, Švabinským jsi při barončině výročí úmrtí předvedla tak, že všichni hosté z českých kulturních, společenských, politických i aristokratických kruhů soustředěně zaslí.

Dodnes si vybavuji Jungmannův příběh, který jsi použila v úvodu expozice žďárského Muzea knihy: „*S kolem, pluhem, lodní plachtou, chlebem a vínem je kniha největším objevem lidského rodu*“.

Můžeš být právem hrda na vše, co jsi za svou profesní dráhu pro knihu udělala. Živijó a sláva Tobě!

Věřím, že i Národní muzeum má vědomí a řadu referencí o Tvém podílu na povýšeném významu Knihovny Národního muzea.

Tvoje technicko-právní kamarádka Vlasta

POZDRAV PRO HELGU,

kerou zdravím jménem svým, otcovým, jehož práci neúnavně, stejně jako Anežka Baďurová, připomíná. Svědčí o tom výstavy, přednášky a články, vlastní i iniciované. V otcově rodném domě, který sousedí s rodným domem Anežčiným, si vybavuji vzpomínky na básníka Julia Zeyera. Na známých místech staré Prahy dochází k objevům. V muzejních i zámeckých knihovnách, v obdivu ke krásné knize, se společnými přáteli se setkávám s Helgou. Vždy je to vzácný zážitek.

Dík.

Michael Lifka

ZDRAVICE DOC. DR. MILANA STLOUKALA, DRSC.

Milá Helgo,

výzvu, abych přispěl do sborníku na Tvou počest, nemohu odmítnout, na to si Tě příliš vážím. Problém však je, jak mohu přispět. Napsat něco ze svého oboru? Pochybují, že by článek o kostech byl vhodným tématem, ale já nic jiného neumím. Vůbec toho umím stále méně, vlastně už skoro nic. Zbývají mi jen vzpomínky a těch, které se týkají Tebe, je hodně.

Nepamatuji, kdo z nás se stal dříve ředitelem, ale tím „generálním“ jsem se stal tak trochu díky Tobě. Už je tomu hodně let, co jsme v muzeu přivítali nějakou návštěvu a Tys mne představila jako „generálního ředitele“. Obrátil jsem se na Tebe s údivem, kde jsi na ten titul přišla. Odpověděla jsi, že jím podle nového statutu Národního muzea opravdu jsem. Ten nový statut jsme dostali z Ministerstva kultury krátce před tím. Nerad čtu úřední dokumenty, takže jsem statut taky nečetl a strčil do stolu. Po této příhodě jsem si to vyhledal a opravdu zjistil, že tam pro šéfa Národního muzea opravdu zavedli tento do té doby nepoužívaný titul. Takže jsem se jím stal vlastně tak trochu díky Tobě.

Vzbudila jsi mou úctu několikrát, ale vzpomínám na jednu drobnost. Procházeli jsme s Martou Olšanskými hřbitovy a uviděli skupinu členů Klubu za starou Prahu, kteří shrabávali listí v okolí hrobu Karla Havlíčka. Jednou z nich jsi byla i Ty, ředitelka Knihovny Národního muzea. Členem Klubu jsem se nikdy nestal, ale díky Tobě jsem byl o jeho činnosti pravidelně informován a začal si jej vážit. Díky Tobě jsme se seznámili s panem architektem Hyzlerem. Strávili jsme s ním několikrát krásné chvíle na jeho zahrádce a pravidelně mnoho jar od něj dostávali kytičky pro naši zahrádku. A také jsme společně zažili několik zájezdů, z nichž zejména ten do jižních Čech a do Podyjí byl nezapomenutelný. Opakované a vždy krásné byly i zájezdy na vernisáže do Muzea knihy ve Žďáru nad Sázavou.

Několikrát jsme společně jeli do Vrchotových Janovic a oslavovali jak zámek, tak i Sidonii Nádhernou. V souvislosti s využitím tohoto objektu pro česko-německo-rakouskou spolupráci jsme také jednou byli na jednání na našem velvyslanectví ve Vídni. Tehdy jsem Vás pak večer prováděl po městě a ještě teď se Ti za to musím omlouvat; nějak jsem nebral na vědomí, že už chodíme dost dlouho a že už dál nemůžeš. Chtěl jsem se původně vrátit na nocleh pěšky, aby bylo mi pak náhle jasné, že musíme jet metrem. Ach, kde ty časy jsou – dnes bych toho neušel ani zlomek.

Nezapomenutelný byl náš zájezd do Nové Říše, kde byla oslava tamějšího rodáka, hudebního skladatele Jana Nováka. Po cestě jsme se v autě dobře bavili, a tak se stalo, že šofér přehlédl odbočku z hlavní silnice na Novou Říši. Brzy jsme chybu zjistili, ale octli jsme se v časové tísní. Šofér to pak vzal někde málem přes pole, abychom stihli slavnostní zahájení. Stihli, ale tak, že náš automobil prudce zastavil přímo před hlavní tribunou s tehdejšími předsedou Poslanecké sněmovny Milanem Uhdem, a to v okamžiku, kdy se ozvaly slavnostní fanfáry.

Ty výlety však byly jen hrozkou, důležitější byla desetiletá spolupráce ve vedení Národního muzea. Byla jsi vždy pilnou a ukázněnou členkou vedení a za tuto spolupráci nemohu dost poděkovat. Pravidelně a mnohokrát jsme spolu zasedali za jedním stolem v ředitelně a řešili nej-různější problémy, vážné i veselejší.

Jednou mne před lety oslovil předseda Nejvyššího soudu Otakar Motejl s tím, že jeho vzdálený příbuzný profesor Jiruš uložil v Národním muzeu začátkem 20. století zaletovanou bednu se svou pozůstalostí s přáním, aby byla otevřena až po 200 letech, a zaplatil za to větší částku. „Pokud tam tu bednu nemáte, tak budu chtít ty peníze vrátit.“ Dotázal jsem se tedy na gremiálce, zda někdo o té bedně neví. Přihlásila ses, že v depozitáři Knihovny jedna tajemná bed-

na je. Šli jsme se na ni podívat a já viděl, že kousek dál je ještě jedna taková bedna, jíž si knihovníci nevšimli. Volal jsem tedy Otakara Motejla, aby se na ně přišel podívat. Přišel, byl spokojen a bohužel trval na tom, aby se Jirušem stanovený termín dodržel. Upozornil jsem ho, že zůstavitel nepamatoval na inflaci, a že by tedy měl něco doplatit. Ne-reagoval.

Nelze zde ovšem nezpomenout na silvestrovské či novoroční oslavy, které už mnoho let trávíme tradičně v bytě některého z naší společnosti. Naposledy jsme si tak připili na šťastný nový rok po Silvestru 2011. Přítel Pouzar by řekl, že zatím přežíváme. Nevím, kolikrát se nám taková oslava ještě povede, ale Tobě jako podstatně mladší určitě ano. Přejeme Ti oba s Martou, aby to bylo ještě mnohokrát.

Tvůj Milan Stloukal

AMICA LIBRORUM

Na některé příjemné, ale i napínavé chvíle, se nezapomíná. Když se zasním a ponořím do dávno uplynulé nálady horkého léta v jihočeských Nových Hradech, vždy se mi připomene tvář mladé ženy s oduševnělým pohledem, zaujaté paleotypy v bývalé zámecké buquoyské knihovně. Doprovázel jsem tehdy na setkání svou ženu Táňu, která spěchala pozdravit mladou kolegyni z Knihovny Národního muzea v Praze a rozhlédnout se po památkách. Rozhovor plynul bez zábrán a dotýkal se strastí společenského a kulturního života v bezútesných sedmdesátých letech, zčeřených jen chartisty. Měl jsem k živému hovoru blízko, vstupoval jsem do diskuse, třebaže dalek ozvuků katolických tradic, blízkých mladé knihovnici.

Nové Hrady byly městečkem, které poutalo nejen historickými památkami, ale i svým zázemím zdvýchajících se lesů a hor, obepínajících česko-rakouskou hranici.

Naše dcerka Terežka byla tehdy již gymnazistkou a všichni, celá rodina, jsme chtěli nejen poznávat historii, ale vydat se i po neznámých lesních cestách a výhledech. Doktorka Helga Turková, ona dobrá duše a pracovnice oddělení zámeckých knihoven v Národním muzeu, nám nabídla nejen své zkušenosti, ale i pomoc při seznamování s bývalým buquoyským panstvím a „novým“ (empirovým) zámekem.

Tehdy, po obsazení země sovětskou armádou, byly všechny turistické mapy, zachycující naše západní a jižní pohraničí, nepřesné, mylné a schválně zavádějící. Jako turisté chtěli jsme však dělat dlouhé vycházky, toulat se po lesích, užívat neporušené přírody. Jak si k lepším informacím pomoci?

S mladou knihovnicí Helgou jsme se dohodli, že by dobrou inspirací mohl být starý rakousko-uherský bedekr (průvodce), který tradičně nešetřil informacemi. Dobře vybavená zámecká knihovna dokonce měla různá vydání a mne ani nenapadlo, co by se při možné ztrátě nebo poškození mohlo stát. Jistě by Helgušku čekaly různé nepříjemnosti. Nic jsem si nepřipouštěl a vycházel s pocitem, že

kolegyně kolegyni ráda pomůže. A měl jsem pravdu. Helga se nezlobila a těšilo ji, že může být užitečná. Mne ve vypůjčeném bedekru zaujaly především přílohy, podrobné mapky, zakreslující všechny důležité cesty, křižující Novohradské hory. Vše s Helgou dojednáno jen podáním ruky.

Brzy jsme se v nově otevřeném novohradském hotýlku zabydleli a při krátkých toulkách po okolí ani nevnímali, jak často na křižovatkách a hlavních silničních tazích hlídají policejní příslušníci, zajímající se o každé auto se vzdálenější registrací.

Léto vrcholilo a přibývalo našich cest i po širším okolí. Jedno odpoledne jsme se chystali na delší výšlap do kopců potěšit se přírodou a tichem. Vyzbrojili jsme se svačinou a pitím a v batůžku tížil i Helžin – vlastně buquoyský – bedekr po novohradském okolí. Měl jsem sice procházku dobře promyšlenou, ale knížku jsem přesto přibalil, vždyť čert nikdy nespí!

Nebloudili jsme, ale rád jsem zastavoval, abych se rozhlédl a porovnal výhledy s mapkou a podívoval se, co se všechno změnilo. Hlavně mohutněl les, který postupoval dolů, třebaže se výše těžilo, najednou zašramotilo a v houští se objevili tři vojáci; zřejmě nás pozorovali z vysoké dřevěné strážní věže. Pozdravili, ale přesto naháněli strach, když nás obstoupili. A začali se ptát, kdo jsme, kam jdeme, co hledáme. Představil jsem se a museli jsme předložit i naše občanské průkazy, snad i naše Terežka. Vysvětloval jsem jim několikrát, že jsme turisté, ubytovaní v Nových Hradech, a jen se procházíme po krajině. Stále nerozuměli a až po chvíli jsem pochopil, oč jim jde. Ptali se, proč mám v ruce knížku a proč po chvílích v ní listuji? Musel jsem jim bedekr dát k prohlédnutí. A najednou se zděsili. Byly tam mapky s německými názvy, text byl také německý. Pochopil jsem rázem, že nás podezřívají z průzkumu kopců před útekem za hranice. Znovu jsem se pustil do vysvětlování, ale slabinou v odpovědích bylo, jak jsem se k průvodci s podrobnými mapami dostal? Úředně jsem neměl knížku vypůjčenu, fabuloval jsem, nechtěl jsem Helgu přivést do potíží. Nakonec jsem však musel přiznat barvu a říci, že je ze zámecké buquoyské knihovny, o níž vojáci bohužel nic nevěděli. A tak se další pochybnosti jen kupily. Nakonec chlapcům došla trpělivost. Bedekr zabavili a velitel hlídky se šel poradit. Nesměli jsme odejít, museli jen čekat; oba vojáci nás hlídali. Čas neubíhal. Cesta dolů do města a zpět nebyla hračkou, něco trvala, vlastně skoro tři hodiny. Začal se sklánět večer a vojáček se vrátil. Vysoukal omluvu a o bedekru připustil, že rakousko-uherský průvodce by po téměř sto letech mohl jen těžko dobře sloužit jako návod k útěku. Přiznal, že na velitelství vše prověřovali, telefonovali na všechny strany, radili se. Zřejmě byl mezi nimi i někdo starší, kdo četl německy a potřásal hlavou nad horlivostí mladíků.

Nazítří jsme pospíchali za Helgou do knihovny. Opět strážila a popisovala knížky Buquooyů a ztrácela se mezi nutnými pomůckami. Spolehlivý katalog zámeckého knižního fondu se teprve rodil. Vyprávěli jsme o naší lesní příhodě a Helga se přátelsky usmála. Bylo jasné, že by nám neutrhla hlavu, ani kdyby zpropadený bedekr zůstal v rukou vojáka jako „doklad zlého úmyslu“. Bedekr se však vrátil neporušen, dokonce se všemi podezřelými mapkami, nikdo nic nevytrhl. Ende gut, alles gut – jak se říkalo v mém

dětství za první republiky a kdy Buquoyové byli ještě pány na zámku.

Co pro mne letní příběh znamenal? Od té doby vím, že Helga je kamarádka, která se vždy snaží pomoci, která bez rozpaků i zariskuje. Miluje své knížky, ale ráda je půjčí, když mohou pomáhat. Ráda katalogizuje, protože ví, že je svými záznamy uvádí do světa, že jim hledá jejich příští čtenáře. A vlastně i riskuje, když se někdo nepovolaný třeba o nich dozví a bude je chtít ukořistit nebo prodat. Pokud vzpomeneme „nešťastného bedekra“, který se s námi toulal po novohradských horách, když mi ho „za hubičku“ svěřila, měla štěstí. Knížka se vrátila a nevadilo, že prošla vojenskou patrolou...

Pavel Spunar

KE SPOLUPRÁCI PHDR. HELGY TURKOVÉ S PARLAMENTNÍ KNIHOVNOU

Když jsem spolu s PhDr. Helgou Turkovou v letech 1959 až 1964 studoval za časů docenta Jaroslava Drtiny na Univerzitě Karlově tehdejší katedru knihovnictví a vědeckých informací, netušil jsem, jaký význam bude tato běžných studentských radovánek tehdy se spíše stranící milá a skromná spolužačka pro mě mít po více jak 25 letech od našeho absolutoria.

Kvas popřevratových společenských změn po 17. listopadu 1989 mě po téměř 20 letech vynuceného odchodu z oboru, kdy jsem ve všech svých zaměstnáních směl vykonávat pouze nevýznamné, pracovní nejlépe manuální a společensky vůbec žádné nebo jen podřízené funkce, vynesl do pozice ředitele Knihovny Federálního shromáždění, nyní Parlamentní knihovny. Ve snaze vrátit Parlamentní knihovnu, a částečně i sama sebe, po několika desetiletích odmlky zpět na mapu českého i mezinárodního knihovnictví mi v té době u nás nezištně s plným kolegiálním pochopením pomáhal vybraný okruh knihovnic a knihovníků jak z významných pražských knihoven, tak i tehdejší soustavy vědeckých, technických a ekonomických informací (VTEI) a akademické obce. Patřila mezi ně i PhDr. Helga Turková. Shodou okolností byla jmenována do funkce ředitelky Knihovny Národního muzea (dále jen KNM) ve stejný den, kdy jsem do shodné pozice v sousední budově Federálního shromáždění 2. dubna 1990 nastoupil i já (a v nedalekém Klementinu se stal novým ředitelem Národní knihovny i PhDr. Vojtěch Balík). Během několika dní jsme se navzájem navštívili, poblahopřáli, připili na úspěch a začali přemýšlet o vzájemné spolupráci.

Ta se zprvu soustředila na pomoc KNM Parlamentní knihovně (dále jen PK) při studiu jejího historického knihovního fondu, o kterém se toho předtím moc nevědělo, ačkoli PK patří svým vznikem v roce 1858 k nejstarším knihovnám v zemi. Díky obětavému úsilí PhDr. Petra Maška se podařilo znovuobjevit, prostudovat a podrobně analyzovat jednotlivé dokumenty historického fondu a v roce 1996

sestavit první Soupis starých tisků uložených v PK. Tento seznam byl v dalších letech doplněn a na jeho základě pak byla v roce 2000 historicky nejcennější část knihovního fondu PK prohlášena ministerstvem kultury České republiky podle zákona o památkové péči za kulturní památku.

S vybranými historickými dokumenty z této vzácné sbírky se zákonodárci spolu s odbornou veřejností mohli seznámit v roce 2000 na půdě Poslanecké sněmovny v Thunovském paláci na výstavě „LEV A ORLICE – Státní symboly země Koruny české ve starých tiscích Parlamentní knihovny“. Vzpomínám si, že výstava se velice líbila tehdejšímu předsedovi Poslanecké sněmovny (a dnešními prezidentu České republiky) Václavu Klausovi, který si bezprostředně po jejím skončení přišel osobně do PK vybrat jednoho z barokních lvů pro svoji soukromou navštívenku, obálky a dopisní papíry. Po této první výstavě následovala celá řada dalších společných výstav KNM a PK ve foyer hlavního jednacího sálu sněmovny pod souborným názvem „HISTORIA MAGISTRA – Parlament a tisk 1848 – 1990“. Všechny tyto výstavy, konané vždy pod záštitou úřadujících předsedů sněmovny, se těšily velké pozornosti a značnou měrou se zasloužily o růst prestiže PK v očích nejen samotných zákonodárců, ale i širší veřejnosti. Chtěl bych zdůraznit, že velkou zásluhu na úspěchu všech výstav měli spolupracovníci PhDr. Helgy Turkové PhDr. Petr Mašek a Mgr. Martin Sekera, Ph.D., kteří jim vtiskli vysoce odborný obsah a zároveň i poutavou a přitažlivou podobu.

Studnicí zkušeností pro mě v letech 2001 až 2009 bylo i členství ve Vědecké radě Národního muzea České republiky, kde jsem měl v rámci svých možností z pozice externího člena rady kriticky hodnotit vědecko-odbornou činnost KNM a strategické plány jejího dalšího rozvoje. Problémů na různých pracovištích, ke kterým jsme se museli vyjadřovat a snažit se napomoci, bylo mnoho, ale přiznám se, že díky rozváznému vedení a jasně formulovaným materiálům ředitelky KNM PhDr. Helgy Turkové a jejich spolupracovníků jsem neměl zdaleka tolik práce jako jiní členové rady.

V následujících letech se spolupráce KNM a PK přenesla do oblasti digitalizace knihovních fondů. PK, jak známo, provozuje na internetu dva dlouhodobé velice využívané projekty: Společnou česko-slovenskou digitální parlamentní knihovnu (<http://www.psp.cz/eknih/>) a Digitální knihovnu České sněmy (<http://www.psp.cz/eknih/snemy/>). Široké veřejnosti v nich zpřístupňuje v prvním případě stenografické protokoly všech zákonodárných sborů, kde byli přítomni čeští a slovenští poslanci od roku 1848 do současnosti a v druhém všechny články českého zemského sněmu a další dokumenty ústavního a státoprávního charakteru od počátku dějin českého státu do roku 1848. Právě v případě druhého projektu bychom se při kompletaci historických dokumentů bez pomoci KNM obešli jen velmi těžko.

V současné době, za již nového ředitele Knihovny Národního muzea Mgr. Martina Sekery, Ph.D., spolupráce na tomto poli úspěšně pokračuje. PK v Praze v rámci svého nového mezinárodního projektu Víšegrádská digitální parlamentní knihovna + (<http://www.v4dplplus.eu/>) koordinuje spolupráci pěti zemí (Česka, Slovenska, Polska, Ma-

d'arska a Rakouska) při zpřístupňování historických i současných parlamentních materiálů v rámci společného internetového portálu, který bude na základě bohatých výstavních zkušeností KNM obohacen v uzlových dějinných událostech nejenom o články a zprávy z dobového tisku, ale i audiovizuální dokumenty, reportáže, dobové filmové a televizní záběry.

Závěrem bych rád ještě uvedl jednu zajímavou vzpomínku. Není totiž pravda, že PhDr. Helga Turková byla a je hlavně zaměřena do minulosti, do věčně zajímavých a bohatých dějin písma, knihy a knihtisku, že před svými současníky dávala a dává přednost rozhovorům se svými dávnými přáteli Jiřím Melantrichem z Aventýna, Danielem Adamem z Veleslavína, ale zejména Mikulášem Konáčem z Hodíškova. Ač se to nezdá, je totiž i dobrým prognostikem s uměním předvídat budoucnost. Před 22 lety, po skončení první zde již zmíněné vzájemné návštěvy a podrobném seznámení se s oběma našimi knihovnami, jejich zázemím a depozitáři, vyslovila PhDr. Helga Turková myšlenku, jak praktické a technicky snadné by bylo propojit oba depozitáře sousedících knihoven chodbou pod Vínohradskou třídou. Nikdo z nás tehdy ani netušil, že po více jak 20 letech se po převzetí budovy bývalého Federálního shromáždění Národním muzeem pravděpodobně stane tato její zdánlivá fantazie skutečností.

Karel Sosna

MEZINÁRODNÍ VZTAHY VÝMĚNNÉ A JINÉ

Psát o výměně publikací většinou znamená zdůrazňování významu tohoto způsobu akvizice, vyčíslování množství a hodnoty získaných publikací apod. Ano, mezinárodní výměna publikací je cenným akvizičním zdrojem zahraniční literatury již od konce 18. století. Výměnné kontakty však mají zároveň ještě další rozměr – představují rozsáhlou síť vztahů ve světě věděni, která spojuje knihovny muzeí, galerií, univerzit, akademií věd, učených společností, národní knihovny a též jejich pracovníky – tedy vztahy jak institucionální, tak osobní. Osobní vztahy předních osobností Národního muzea s vědeckým světem také byly u počátku výměny publikací Národního muzea.

Paní PhDr. Helga Turková, která byla ředitelkou Knihovny Národního muzea (dále KNM) v letech 1990–2004, má velký dar rozvíjet vztahy mezi lidmi i institucemi, a proto se i výměna u ní vždy setkala s velkou podporou. Ochotně přijímala zahraniční knihovníky s vřelou pohostinností a zájmem, ráda je seznamovala s Knihovnou Národního muzea a jejími fondy. Dnes je sice mnoho informací dostupných na webu, řada věcí se dá projednat „na dálku“, avšak pokud je navíc možnost i osobního přístupu, příležitost představit naše fondy alespoň v ukázce „naživo“, jde většinou o vytvoření dlouholeté spolupráce. Následující text si bude všimát zajímavostí, které knihovnické vztahy doprovázejí.

Anglické knihovnice

Každý knihovník, který se zabývá výměnou, je šťastný, může-li se alespoň na chvíli do zahraničních knihoven podívat osobně.

Po roce 1989 se konečně naskytl možnost více cestovat. Jako první projevil iniciativu anglické knihovnice (ne snad, že by neměly mezi sebou i knihovníky muže – ale knihovnice opravdu převažovaly): přemýšlely, co by pro nás mohly udělat, a rozhodly se, že bude nejlépe umožnit nám poznat jejich knihovny. Poradily, jak požádat o příspěvek na studijní cestu u Britské rady, sjednaly pro nás výhodné ubytování v centru Londýna a hlavně připravily skvělý program – nejen do slavných velkých knihoven v Londýně a Oxfordu, do katedrální knihovny v Canterbury, ale dokonce i do knihoven zámků – Blickling Hall a Chatsworth. Nic neponechaly náhodě, vše do detailu zorganizovaly, občerstvení na recepci v Knihovnické asociaci bylo také jejich dílem – vařily a pekly noc předem!

Mezi nejhlubší zážitky patřila návštěva zámku Chatsworth. Jeho knihovník se nám s úsměvem svěřil, že ho nejvíce trápí „ancestor hunters“ – tedy „lovci předků“, kteří pátrají po svém rodokmenu, a dopřál nám vzácnou příležitost prohlédnout si soukromou zámeckou knihovnu, dodnes užívanou majiteli, kteří zde každý pátek zasednou u krbu ...

Čeští knihovníci na zámku Chatsworth v r. 1994. (PhDr. Helga Turková sedící vpravo za knihovníkem v popředí)

Na pomoc či radu našich anglických kolegů jsme se mohli spolehnout i při cestách jednotlivců do Velké Británie. Následovala další setkání v Praze – s radostí bylo možné opětvovat návštěvy a exkurse tentokrát v našich knihovnách.

Další významnou pomocí byla knihovnická iniciativa v 90. letech 20. stol. – v těžkém období, kdy clo a DPH zásadně ohrožovalo mezinárodní výměnu publikací a dovoz knižních darů: zde velice pomohl projekt na záchranu výměnných kontaktů s českými knihovnami, který uskutečnila Britská knihovna ve spolupráci s Knihovnou Středovropské univerzity (se sídlem v Praze).

Tradice

S krásným příkladem tradice jsem se setkala v Bavorsku. Chystala jsem se na stáž do Bavorské státní knihovny (Bayerische Staatsbibliothek – BSB) a v rámci pobytu též na kratší návštěvy do dalších mnichovských knihoven a připravovala

jsem si mj. i podklady na osobní jednání s našimi výměnnými partnery. Překvapilo mě, že zatímco s ostatními knihovnami sídlícími v Mnichově – knihovny muzeí, galerií, učených společností a akademie věd – máme dlouholeté vztahy, o výměně s Bavorskou státní knihovnou se mi kromě záznamu o ojedinělé jednorázové výměně nedařilo najít žádnou zmínku o pravidelných výměnných vztazích. Vysvětlení však přinesla návštěva Knihovny Bavorské akademie věd (Bayerische Akademie der Wissenschaften – BAW).

Tato knihovna je úzce spjata s Bavorskou státní knihovnou: provádí výměnu, ale vzhledem k tomu, že nedisponuje velkými prostory (má pouze studovnu), předává publikace získané výměnou do Bavorské státní knihovny – a to již po dvě století! O výměnu se stará knihovnice z Bavorské státní knihovny, která dvakrát týdně dochází do Knihovny Akademie věd. Vzácný příklad tradice a symbiózy vyplývající z prozaických důvodů: „BSB“ nemá k dispozici žádné publikace na výměnu, pro „BAW“ je výhodné využívat služeb „BSB“...

Úžasná je kontinuita vztahů mezi knihovnami, které si navzájem vyměňují. V průběhu let – od poloviny 19. století se stále mezi našimi výměnnými partnery objevují např. tyto instituce: The Zoological Society of London, Matica Srpska (Novi Sad), Museu Nacional de Rio de Janeiro, Smithsonian Institution (Washington) a řada dalších.

S tím souvisejí i periodika taktéž tradičně dodávaná již od 19. století – např.:

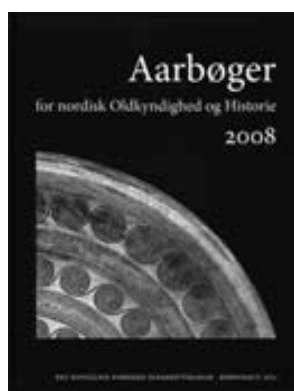
- AARBOGER for Nordisk Oldkyndighed og Historie. (Kobenhaven)
 - Annalen des Naturhistorischen Museums in Wien (Wien)
 - ATTI della Società dei Naturalisti e Matematici di Modena (Modena)
 - Bulletin de La Société d'Histoire Naturelle de Toulouse (Toulouse)
 - Bulletin of the Museum of Comparative Zoology (Cambridge)
 - Mitteilungen der Naturforschenden Gesellschaft in Bern (Bern)
 - Nova acta Leopoldina (Halle)
 - Numismatische Zeitschrift (Wien)
 - Proceedings of the Academy of Natural Sciences of Philadelphia (Philadelphia)
- ... a další.

Zátopek

Jak souvisí „Zátopek“ s knihovnami? Inu, i knihovníci mají své koníčky. Kolega z Milána se chystal v roce 50. výročí úžasného Zátopkova olympijského vítězství na místo „činu“ – do Helsinek. Měl v úmyslu ozdobit své auto a tričko nápisem, který bude vyjadřovat jeho obdiv k Emilu Zátopkovi – a to při průjezdu naší republikou právě v češtině. Čili: potřebuje-li italský knihovník a maratonský běžec pomoci s češtinou, obrátí se na kolegy – nejlépe do Národního muzea. Oslavný nápis jsem přeložila do češtiny, syn mi pomohl ho vyfotografovat, aby příslušné čárky a háčky zůstaly zachovány a elektronickou poštou jsme obrázek obratem kolegovi zaslali. Italský kolega měl velkou radost a na zpáteční cestě z Helsinek dokonce zajel i do Zátopkova rodiště.

Korespondence

Všední činnost knihovnickou dokáže zpestřit výměnná korespondence: obálky s exotickými známkami, krátké po-

Periodikum docházející do Knihovny Národního muzea výměnou již od 19. století

zdravné přípisky v češtině od kolegů ze zahraničí na návratky potvrzující příjem publikací, odlišný styl dopisů typický pro jednotlivé jazyky a země – velmi zdvořilá a květnatá francouzština, mile věcná britská angličtina, ... jakož i důvěra maďarských, španělských, italských aj. kolegů, že si s jejich jazykem určitě hravě poradíme. Grafické provedení doprovodných kartiček vkládaných do zásilek, dopisní papíry s logy institucí a případně i hesly o jejich poslání vzbouzejí touhu založit speciální sbírku orientovanou na vědecké instituce a jejich grafický projev. Velkou odměnou bývají též vánoční a novoroční přání.

Toto vše představuje jen pár střípků z bohatého přediva vztahů, které vytváří spolupráce knihoven.

Novoroční přání od Natural History Museum, London a Katholieke Universiteit, Leuven

Loga spolupracujících institucí

Literatura:

KUČEROVÁ, Jarmila. Výměna publikací Knihovny Národního muzea v letech 1990–2010. *Sborník Národního muzea v Praze = Acta Musei nationalis Pragae. Series C, Historia Litterarum. Řada C, Literární historie*. 2011, roč. 56 (1–2), s. 15–19.

KUČEROVÁ, Jarmila. *Akvizice odborné literatury v Knihovně Národního muzea*. In: *Knihovny současnosti 2008* : Sborník z 16. konference, konané ve dnech 16.–18. září 2008 v Seči u Chrudimi. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2008, s. 147–152. ISBN 978-80-86249-0.

KUČEROVÁ, Jarmila. *Mezinárodní výměna publikací [on-line] : stručný průvodce pro muzejní knihovny*. Praha: Národní muzeum, 2005. [cit. 2008–07-24] Dostupný z [www: <http://www.nm.cz/old/knm/knm7/Mezivympublick.htm>](http://www.nm.cz/old/knm/knm7/Mezivympublick.htm).

KUČEROVÁ, Jarmila. *Akvizice odborné literatury*. In: *Knihovna Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1999, s. 33–36.

Jarmila Kučerová

VÝZNAMNÁ KAPITOLA Z DĚJIN KOMISE MUZEJNÍCH KNIHOVNÍKŮ

Pořádání pravidelných každoročních seminářů muzejních knihovníků má dlouhou tradici, v letošním roce se chystá v Uherském Hradišti již jeho 36. ročník. Semináře jsou výtečnou příležitostí k projednávání koncepčních otázek muzejního knihovnictví, odborných problémů, k výměně zkušeností, ke společenskému i přátelskému setkání.

Dovolují si stručně popsat jejich počátky. Větší pozornost muzejním knihovnám se v československém knihovnictví začíná věnovat od 50. let 20. století. Při tehdejší Ústřední knihovnické radě byla založena samostatná sekce muzejních knihoven. Na základě výsledku průzkumu fondů muzejních knihoven byla vyhlášena samostatná síť muzejních knihoven. Ústřední knihovnou této sítě se stala Knihovna Národního muzea v Praze. Tato ustanovení byla zakotvena v knihovnickém zákoně č. 59/1957 Sb. Další významný krok ve vzájemné spolupráci mezi muzejními knihovnami se uskutečnil v roce 1973. Tehdy byla svolána z podnětu ředitele Knihovny Národního muzea PhDr. Jaroslava Vrchoťky a ve spolupráci s Ústředním muzeologickým kabinetem Národního muzea porada muzejních knihovníků. Porada se konala v dubnu, v tehdejší Oblastním vlastivědném muzeu v Teplicích.

Usnesení porady mělo ustavit organizační platformu pro zajištění spolupráce mezi knihovnami sítě muzeí a galerií. Hlavním úkolem bylo vytvořit odbornou komisi pro práci knihoven muzeí a galerií, vypracovat koncepci rozvoje těchto knihoven a zajistit realizaci opatření pro rozvoj českého muzejnictví. Budoucí komise měla svolávat pracovní porady k problematice muzejních knihoven celo-

státně i v regionech, zajišťovat metodické vedení i spolupráci s knihovnickými institucemi. Závěrem porady bylo stanoveno seznámit s usnesením jak Ministerstvo kultury, Ústřední radu muzeí a galerií, tak Ústřední knihovnickou radu a Ústřední vědeckometodický kabinet knihovnictví při Státní knihovně i ředitele jednotlivých muzeí.

Přes usilovnou snahu zainteresovaných muzejních knihovníků trvalo tři roky, než se onu organizační platformu – důležitou pro fungování komise – podařilo najít. Ukázalo se, že nejlepší formou organizačního zajištění a fungování komise bude ustavení oborové komise knihoven muzeí a galerií při Ústředním muzeologickém kabinetu Národního muzea. Při něm byly obdobně ustaveny již dříve jiné odborné muzejní komise. Předsedou oborové komise knihovníků muzeí a galerií se stal ředitel knihovny Národního muzea, Dr. Jaroslav Vrchoťka. Za jeho předsednictví došlo k pevnému organizačnímu zakotvení komise a k vytýčení hlavních úkolů její práce. Byl vydán adresář muzejních knihoven a základní příručka pro knihovny muzeí a galerií.

Komise rovněž založila pevnou tradici pořádání pravidelných seminářů pro knihovníky muzeí a galerií. Semináře se konaly každoročně pravidelně na jaře, v různých městech a v různých muzeích. Vedle hostitelského muzea byl spolupořadatelem vždy Ústřední muzeologický kabinet s Knihovnou Národního muzea. Tématem bývaly aktuální problémy knihovnictví a jejich řešení ve specifických podmínkách knihoven muzeí a galerií.

V roce 1990 došlo k řadě změn. Do důchodu odešel dosavadní ředitel KNM, jeho nástupkyní se stala PhDr. Helga Turková, dlouholetá zaměstnankyně knihovny, která se stala zároveň i předsedkyní oborové komise knihoven muzeí a galerií. Tento rok se stal významným mezníkem v činnosti i historii oborové komise.

Seminář pracovníků knihoven muzeí a galerií se toho roku konal až v podzimním termínu, a to 23. a 24. října v Opočně. Důvodem přesunutí obvyklé doby pořádání semináře do podzimního termínu byly společenské změny, které ovlivnily i kulturní vývoj v zemi. Měnily se a vznikaly nové muzejní a knihovnické organizace – Asociace muzeí a galerií České republiky (AMG ČR), obnovila se činnost zrušeného Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP), byly činěny kroky pro založení Sdružení knihoven (SDRUK) a nebylo zcela jasné, zda nedojde i ke zrušení muzeologického kabinetu Národního muzea.

Na opočenském semináři došlo k velmi živé debatě o budoucnosti komise. Ozývaly se hlasy, hlavně z řad některých mladých a radikálních muzejních knihovníků, které žádaly zrušení komise. Na druhé straně na semináři vystoupili jiní knihovníci na podporu dalšího trvání komise. Viděli smysl v její další činnosti, oceňovali již vykonanou práci jejich členů i přínos každoročních seminářů pro odbornou práci knihovníků v muzeích. Poukazovali na to, že činnost komise byla odborná, nikoliv politická a bylo by škoda rušit něco, co napomáhalo rozvoji muzejních knihoven. I přednesené referáty potvrdily význam poslání knihoven muzeí a galerií a podpořily nutnost uchování komise i do budoucna. Bylo konstatováno, že postavení knihoven v muzeích se nezměnilo, naopak se čeká, že jejich význam bude stoupat s novými možnostmi, které budoucnost přinese. Ať to bude možnost nákupu zahraniční

literatury, rozvoj meziknihovni výpůjční služby, automatizace v evidenci fondů a potřeba koordinace těchto činností mezi knihovnami. Referující poukazovali, že chystaná nová organizace správy a sítí muzeí a galerií v souvislosti s novou úpravou regionů, měst a obcí hovoří pro silnou oborovou komisi, která bude moci přispět k eliminaci řady nepříznivých vlivů při těchto reorganizacích i při možných přesunech historických fondů, které nastanou navracením majetku bývalým majitelům.

Výsledné usnesení tohoto semináře vyznělo tak, že účastníci semináře kladně hodnotí výsledky práce oborové komise v uplynulém období a souhlasí s pokračováním její činnosti v dalších letech. Protože situace v té době vypadala tak, že Ústřední muzeologický kabinet bude nadále existovat, a nové organizace nebyly ještě zcela usazeny, bylo rozhodnuto pokračovat v činnosti oborové komise v dosavadní organizační struktuře.

Bohužel rok nato Ústřední muzeologický kabinet zanikl a oborová komise knihoven muzeí a galerií ztratila své legislativní zakotvení. V roce 1991 se seminář nekonal. Předsedkyně komise, Dr. Helga Turková si byla velmi dobře vědoma toho, jakou důležitou roli hraje komise pro muzejní knihovníky, stále hledala z této nejasné situace východisko. Snažila se v souladu s usnesením opočenského semináře udržet činnost komise i tradici každoročních setkání, výměny zkušeností, informování o nových skutečnostech v knihovnictví i muzejnictví a v neposlední řadě i osobních kontaktů. Svolala proto schůzi zástupců muzejních knihoven, kde přednesla návrh, že by oborová komise mohla ve své činnosti pokračovat při Knihovně Národního muzea. Jednodenní jednání se konalo 2. června 1992 v Národním technickém muzeu v Praze. Tento návrh byl přítomnými jednomyslně přijat a tak byla ustavena Oborová komise pracovníků muzeí a galerií při Knihovně Národního muzea. Současně přítomní podpořili činnost komise a přípravu dalšího semináře, který se konal následujícího roku 11.–12. května v Opavě.

Práce komise tedy mohla dále pokračovat ve své činnosti. V tomto období je nutno ocenit přístup Knihovny Národního muzea v čele s tehdejší ředitelkou dr. Helgou Turkovou a současně i předsedkyni knihovnické komise, která vzala na sebe organizační záštitu nad pořádáním dalších seminářů. Je potřeba zdůraznit a ocenit zásluhu dr. Helgy Turkové na udržení kontinuity činnosti komise a také na skutečnost, že programy seminářů byly zaměřeny k aktuálním problémům muzejních a galerijních knihoven.

Zástupci muzejních knihoven se za předsednictví dr. Helgy Turkové scházeli pravidelně dvakrát ročně a připravovali program seminářů, které se konaly opět každoročně v různých městech Čech i Moravy. V Kroměříži 23.–25. května 1994, v Klatovech 6.–8. června 1995, v Jindřichově Hradci 28.–30. května 1996, ve Velkých Losinách 2.–6. června 1997, ve Vrchlabí 16.–18. června 1998, v Jablonci nad Nisou 25.–27. května 1999, v Plzni 6.–8. června 2000, v Českém Krumlově 2.–4. září 2001. Všechny semináře se vyznačovaly zvyšující se účastí muzejních knihovníků i jejich stoupajícím zájmem o současné problémy knihovnictví a muzejnictví. To se projevilo i v jejich programech. Vedle referátů zaměřených na sbírkové fondy byly přednášeny referáty, jejichž témata od-

rážela současné změny v knihovnictví i muzejnictví. Muzejní knihovníci byli informováni o zavádění počítačů do knihoven a o možnostech knihovnických programů pro zpracování knihovnických fondů v jiných typech knihoven, byli upozorňováni na možnosti podávat grantové projekty. V tomto počátečním období rychlého rozvoje knihovnictví zůstávají bohužel muzejní knihovny poněkud stranou, dokonce by se dalo říci, že trochu zaostávají. Jednou z příčin je nedostatek finančních prostředků, ale hlavně to, že mateřské ústavy kladou větší důraz na přednostní řešení nových problémů v muzejnictví a lepší vybavení muzejních knihoven nepatřilo k jejich prioritám. Ke konci 90. let se situace mění, muzejní knihovníci jsou lépe informováni, zajímají se o dění v oboru a první muzejní knihovny podávají žádosti o granty na vybavení muzejních knihoven počítači a zavedení internetu. Můžeme říci, že ke změně pohledu na muzejní knihovny napomohla významně i činnost komise pod vedením její předsedkyně, Dr. Helgy Turkové.

Nevládní neziskové sdružení Asociace muzeí a galerií ČR založené v roce 1990 začalo zřizovat řadu oborových komisí a kolegií, často fungujících již dříve při bývalém Ústředním muzeologickém kabinetu. V roce 1997 členové komise doporučili a poté i schválili, aby se oborová komise pracovníků knihoven muzeí a galerií začlenila do AMG a dosáhla tak pevnějšího legislativního zakotvení a stejného postavení jako další odborné muzejní komise. Tak se komise muzejních knihovníků stává řádnou oborovou komisí Asociace s dosti dlouhým názvem „Oborová komise pracovníků muzeí a galerií při Asociaci muzeí a galerií České republiky“. Oborová komise se začala řídit stanovami AMG a jednacím řádem AMG. Byla zpřesněna organizační struktura komise. Nejvyšším orgánem komise je její valná hromada, která se koná každoročně, většinou před začátkem semináře. Na valné hromadě se volí výkonný výbor komise ze zástupců jednotlivých krajů a ze zástupců několika přímo MK řízených muzeí. Předseda komise na valné hromadě podává členům zprávu o činnosti a ke schválení plán činnosti komise na příští léta. Stanovy Asociace muzeí a galerií, ukládají volbu předsedy, místopředsedy, tajemníka a členů výkonného výboru komise vždy po třech letech.

Dr. Helga Turková byla předsedkyní komise do roku 2001. Závěrem znovu musíme připomenout její velmi dobrý vliv na činnost komise a především zdůraznit její zásluhu o zachování trvání komise. Za předsednictví dr. H. Turkové komise prošla nejobtížnějším obdobím své existence, kdy se doslova rozhodovalo o jejím bytí či nebytí. Dr. H. Turková pomohla překlenout období let 1991 až 1996, než se komise se stala řádnou odbornou komisí Asociace muzeí a galerií ČR a dokázala najít řešení, jak udržet pokračování činnosti důležité instituce pro muzejní knihovníky, jakým se komise během svého trvání a činnosti stala.

Ani v dalších letech dr. Helga Turková neustala ve své záslužné, obětavé a nezištné činnosti pro komisi knihovníků. Až do současnosti je aktivní členkou výkonného výboru komise, jemuž díky svým kontaktům s řadou dalších státních, kulturních i zájmových institucí i jednotlivých odborníků, zprostředkovává informace a navazuje spolupráci komise. Aktivně se podílí i na tvorbě

Helga Turková s kolegy Anežkou Fialovou, Jaromírem Mackem a Ilou Šedem (celostátní seminář knihovníků muzeí a galerií České republiky, Jindřichův Hradec 1996)

Přijímání ocenění zaslužitých členů komise (jubilejní 30. seminář knihovníků AMG ČR, Praha 2006)

Při přátelském hovoru s kolegy (34. seminář knihovníků AMG ČR, Česká Lípa 2010)

odborného programu náplní seminářů. Svým nástupkyním v předsednictví – dr. Jarmile Okrouhlíkové, ředitelce Knihovny Uměleckoprůmyslového musea v Praze (2001–2010) a dr. Štěpánce Běhalové z Muzea Jindřichohradecka (předsedkyně komise od roku 2010) předala všechny potřebné informace a je stále připravena být nápomocna řešit aktuální otázky činnosti komise.

Přejeme paní dr. Helze Turkové mnoho pevného zdraví a spokojenosti a také neutuchající elán, který věnuje mimo jiné i komisi knihovníků při AMG ČR.

Jarmila Okrouhlíková a Štěpánka Běhalová

Plavba po Máchově jezeře (34. seminář knihovníků AMG ČR, Česká Lípa 2010)

HELGA TURKOVÁ A MATICE ČESKÁ

Již od počátku existence Matice české, fondu k podpoře vydávání odborné české literatury, existovalo úzké propojení s Knihovnou Národního muzea. Zvláště pro ni pracovali ředitelé muzejní knihovny. Proto ani PhDr. Helga Turková nebyla po nástupu do funkce ředitelky KNM výjimkou. Její angažovanost v Matici české je však daleko staršího data.

Matice česká i přes složitou politickou situaci po roce 1948, kdy jí byla odejmuta její hlavní činnost – vydávání odborné literatury, se zaměřila na osvětovou, přednáškovou činnost. Stala se sekci Společnosti Národního muzea, která byla v době normalizace v roce 1978 přeměněna na Společnost přátel Národního muzea. Zcela bez omezení pak mohla působit až po roce 1990, a to opět jako sekce Společnosti Národního muzea se zaměřením na knihovnictví, knihovědu a literární historii. PhDr. H. Turková byla členkou sekce Matice česká téměř od počátku svého nástupu do Národního muzea, a zažila tedy i dramatický vývoj celé Společnosti Národního muzea, která mj. byla původním vlastníkem muzea. Účastnila se pravidelných jarních a podzimních přednáškových cyklů Matice české, především s knihovnickým zaměřením. Poprvé zde sama přednášela v roce 1981 na téma *Historické knihovny českých hradů*

a zámků. V roce 1992 (29. prosince) v rámci cyklu přednášek Matice české k závěru Roku Jana Amose Komenského měla přednášku *Komeniana v Knihovně Národního muzea*, spojenou s prohlídkou výstavy o J. A. Komenském v Národním muzeu.

Za dob jednatelství a předsednictví PhDr. Evy Ryšavé, kdy došlo k přelomovému „znovuprocitnutí“ Matice české, této organizaci výrazně pomáhala. V letech 1997 až 2007 byla přímo členkou výboru Matice české. V rámci spolupráce s Lyrou Pragensis na literárně zaměřených večerech se zapojila i jako přednášející. V úvodním pořadu *Matice česká žije!*, který se konal 30. září 1997, hovořila o založení Matice české v roce 1831, dále o jejích edičních projektech a na závěr o pokusech o obnovu vydavatelské činnosti Matice české v šedesátých letech 20. století. Dne 28. dubna 1998 uvedla v Lyře Pragensis pořad k počtě J. A. Komenského, *Labyrint světa a ráj srdce*.

Matice česká pro své členy od devadesátých let nabízí i řadu exkurzí, komentovaných prohlídek výstav a výletů. PhDr. H. Turková dne 20. února 2003 v rámci cyklu vycházek se zaměřením na pražské knihovny vedla exkurzi po Knihovně Národního muzea a seznámila tak početnou skupinu zájemců s historií a současností největší muzejní knihovny. Jako členka Domácí rady Klubu Za starou Prahu připravila komentovanou prohlídku sídla tohoto aktivního spolku, románské Juditiny věže, dne 10. května 2006. Rovněž se účastnila odhalení pamětní desky na rodném domě předčasně zemřelého českého historika a místopředsedy Matice české PhDr. Josefa Hanzala, CSc. dne 28. června 2003 v Radhoticích u Vlachova Březí, kterou Matice česká nechala zhotovit.

Dne 17. června 2003 byla zvolena členkou výboru Společnosti Národního muzea jako zástupce Matice české v tomto orgánu. V době jejího působení ve výboru SNM se zapojovala do diskusí kolem nově vzniklé Společnosti přátel Lužice, ustavené z další sekce SNM – Sdružení přátel Lužice, a nedořešených otázek právního postavení pražského Lužického semináře. Tuto funkci zastávala do 2. června 2005, kdy se konalo další valné shromáždění Společnosti Národního muzea.

PhDr. H. Turková pomáhala i při vzniku výstavy *Matice česká v severních Čechách (1831–1848)*, která se konala v Kabinetu knižní kultury Knihovny Národního muzea od 1. října 2003 do 18. ledna 2004. Výstavu připravil ředitel Podještědského muzea v Českém Dubu PhDr. Tomáš Edel. Pro Matici českou připravila dále několik pořadů o Sidonii Nádherné z Borutína, které přiblížily bohatý a zároveň tragický životní příběh této mimořádné ženy. Dne 4. května 2004 zajistila promítání filmového dokumentu o životních osudech Sidonie Nádherné v Národním muzeu. O ní zasvěceně hovořila i na matičním autobusovém výletu *Za Sidonii Nádhernou a Josefem Sukem* dne 18. června 2005, uspořádaném i pro členy Matice slezské, ve Vrchatových Janovicích. Dne 18. října 2005 měla PhDr. H. Turková na úvod výroční schůze členů Matice české přednášku pod názvem *Sidonie Nádherná z Borutína*. Pro členy Matice české zrealizovala dne 1. června 2006 komentovanou prohlídku výstavy v Národním muzeu *Znovunalezené knihy Sidonie Nádherné*. A naposledy se Sidonii Nádherné v Matici české věnovala dne 27. listopadu 2007, kdy měla přednášku *Rai-*

ner Maria Rilke a jeho přátelé v českých zámcích v rámci přednáškového cyklu Německy píšící spisovatelé v Čechách.

Matice česká vydavatelskou činnost po roce 1990 zahájila až vydáním životopisu Františka Palackého od Josefa Pekaře, který byl slavnostně uveden dne 28. února 2005 v Národním muzeu za účasti PhDr. Helgy Turkové. Sama jako ředitelka Knihovny Národního muzea přispěla rovněž finančně ke vzniku této knihy (uhradila digitální přepis celé knihy). Pro Matici českou domluvila a moderovala besedu s akad. mal. Vladimírem Tesařem v Národním muzeu, která se uskutečnila dne 15. listopadu 2005.

V roce 2006 přichází Matice česká s novým projektem, jehož smyslem je podpora literární paměti v regionech ČR. Hlavním výstupem tohoto projektu jsou atraktivní barevné informační tabule s kvalitními texty a obrázky. PhDr. Helga Turková se účastnila slavnostního odhalení prvního informačního panelu (23. září 2006), a to v Kokoříně u Mělníka, který seznamuje se životem a dílem Václava Bolemíra Nebeského. Byla vždy velmi důsledná v oponentuře textů na panely. Z její iniciativy přijala redakční rada Sborníku Národního muzea, řada C – literární historie, v roce 2009 návrh pravidelně zveřejňovat v tomto časopise v náhledech všechny informační tabule, s cílem propagovat tento projekt a zároveň je dokumentovat pro budoucnost. Tak je tomu i v tomto letošním jubilejním sborníku.

Její dlouholetá aktivní činnost pro Matici českou byla oceněna na valném shromáždění Společnosti Národního muzea dne 2. června 2011, kdy jí bylo uděleno čestné členství v tomto spolku.

Pavel Muchka

Informační panel Václav Hrabě je od 9. 6. 2012 umístěn v Lochovicích před domem, kde žil a zemřel Václav Hrabě

Slavnostního odhalení panelu Josef Čapek v Žacléři dne 23. 6. 2012 se ujali PhDr. Pavla Pečinková, CSc., autorka textu na panelu, a starosta města Miroslav Vlasák

PUTOVÁNÍ S DR. HELGOU TURKOVOU PO AMERICKÉM ZÁPADU

„A vy se s tím člověkem ještě stýkáte? A proč? To já bych s ním přerušila jakýkoli kontakt. Kdybych ho potkala na ulici, dělala bych, že ho nevidím,“ rozčilovala se její kolegyně.

„Já bych ho, chlapa nesvědomitýho, žaloval!“ dodal rozhořčený kolega a honem se šel uklidnit štamprletem slivovice.

Tož to bylo tak: seděli jsme v Oddělení zámeckých knihoven, popijeli polední kafičko a jedli koláč, kterým Helga přispěla k pracovní morálce, a já jsem líčil krásy amerických národních parků: Mt. Rainier, Kráterové jezero, Grand Canyon, Yellowstone, Pacifické pobřeží...

Zřejmě jsem to dělal dobře, protože někdo smutným hlasem pronesl: „Jo, jo, tam my se nikdy nepodíváme.“

„A proč ne? Dnes už to není jako za socialistického ráje, když vás chránili před kapitalistickým jedem. Přileťte tam k nám, naložím vás do auta a pojedem. Já se po té Americe hrozně rád potuluji, ale když mám vyrazit sám, obyčejně zjistím, že vlastně doma mám spoustu nedodělané práce a nejedu nikam. Když však někomu slíbím, že mu tu Ameriku ukážu, pak z toho nemohu couvnout. Čili že pro mne vykonáte skutek křesťanského milosrdenství, když přiletíte a já se s vámi podívám na tu nádheru.“

A jelikož Helga je povaha měkká, obětavá, zželelo se jí mne trpícího a zanedlouho nato jsem ji vítal na letišti v Seattlu. Původně s ní měla přiletět ještě jedna odvážná žena, ale ta na poslední chvíli onemocněla, lékař jí let zakázal, a tak byla chudák Helga odkázaná jen na mne. Navíc jsme ten rok měli pozdní a studené jaro. V době, kdy tichomořský Severozápad tone v neuvěřitelné záplavě kvetoucích rhododendronů, sakur a magnolií, se teprve ze země klubaly narcisy. Tak jsme se rozhodli, že napřed pojedeme na jih. Ty severnější oblasti snad roztají, než si ten jih prohlédneme.

Tady musím podotknout něco o naší geografii a o našem podnebí, které ta geografie nelítostně řídí: Přímou podle pobřeží se táhnou tak zvané Pobřežní hory. Místa dosahují výšky kolem tří tisíce metrů, ale většinou jsou asi tak vysoké jako Krkonoše. Na východ od těchto kopců je údolí asi 100 km široké, v severní části rozryté za ledových dob a teď zaplavené mořem. Dále na východ se zdvihá Kaskádové pohoří, ve kterém vévodí ty naše sopky: Mt. Rainier, Mt. Baker, Mt. St. Helens, Mt. Adams a tak dále až na Antarktidu. Jejich výška je mezi 3 000 až 5 000 m. Jsou zaledněné, jsou hlavním lákadlem horolezců, turistů, fotografů, malířů, ba i básníků a hudebních skladatelů. Vítr nasycený vodní párou fouká téměř pořád od oceánu na východ a přitom se musí převalit přes oba horské hřebeny, Pobřežní hory i Kaskádové pohoří. Tam, kde stoupá, tam nastává kondenzace. Tam prší a sněží. Na východních svazích vzduch klesá, ohřívá se a vodu z půdy vysává. Na západních svazích jsou dešťové pralesy a močály. Na východ od hor je step a poušť. Na západní straně naprší asi desetkrát tolik co na východní. – A jelikož bylo chladno, rozhodli jsme se pro ty pouště, abychom se trochu ohřáli.

Přátelé nám na cestu půjčili pojízdné přístřeší: dvoukolový vlečák, kterému se zvedla poklička a zevnitř se vyvalilo lidské obydlí, něco jako stan, který prý poskytoval dvě oddělená, pohodlná lůžka. Uvěřili jsme a vyrazili do Kaskád, zabočili na Mt. Rainier, ale byly tam ještě asi tři metry sněhu a mlha poskytovala pohled asi tak do vzdálenosti třiceti a půl metru. Tak jsme Mt. Rainier vzdali a jeli přes hory do těch teplých pouští.

Inu, pojem teplý je pojem relativní: ve srovnání s Antarktidou tam bylo skutečně teplo. Dojeli jsme tam, kde řeka Columbia tvoří hranici se státem Oregon, zastavili v oblasti vymezené pro auto-tuláky, rozbalili ten svůj wigwam a zalezli do spacích pytlů. Myslím, že jsem usnul okamžitě a spal jako ti Karafiátovi Broučci.

Ráno jsem se probudil a viděl cosi strašného: Helga se krčila na tom svém mučidle, zabalená do všech svršků, a trásla se zimou. Nevím, co se stalo. Vím jen, že já jsem ležel na měkkém, teplém lehátku, zatím co Helga ležela na loži Záhořově, které ji nemilosrdně tlačilo a pouštělo na ni

ledový vítr se všech světových stran. Tak jsem využil příležitosti a než měla Helga čas říci: „Zdenku, jdu pěšky zpátky do Tacomy a prvním ledadlem letím do Prahy,“ pronesl jsem hlasem konejšivým, ale plným energie: „Tak teď jdeme do první hospody na veče-snídání a pak hned zpátky do Tacomy. To strašidlo vrátíme a přespávat budeme v útulných hotelech.“

Snídaně byla královská, takže mi bylo odpuštěno. Přivěs jsme vrátili a vyrazili rovnou na jih. Autem bez vlečňáku se jelo snadněji, takže jsme odpoledne byli v sousedním státě, v Oregonu, v oblasti menších, ale geologicky velmi mladých sopek. Zatím co ti sopeční velikáni v Kaskádovém pohoří jsou bohatší na křemík a jejich hornina je šedá, sopky v centrálním Oregonu jsou čedičové a černé jako noc. Ukazoval jsem Helze takový nedávný lávový proud. Původně to jistě teklo jako voda. Ale chladnutím to popraskalo a teď je to zkrátka ohromná hromada balvanů. Ty největší jsou asi tak velikosti automobilu. Naštěstí tím zmatkem vedla pěšina, která vyústila na sjízdnou cestu vedoucí vzhůru, pravděpodobně k nějakému lomu, ze kterého Okresní dopravní oddělení čerpá kamení na údržbu silnic. Nevím už, čím to byl nápad, že bychom se mohli vyškrábat až na vrchol té sopky. Helga nic nenamítala, tak se šlo. Na tom černém povrchu sníh rychle taje a v tom suchém vzduchu sublimuje, takže ho bylo malinko a šlo se docela dobře. Sopka byla asi 1 500 metrů vysoká, takže za nějakou hodinu jsme se dostali na vrchol. Rozhled byl krásný, ale měl jednu vadu: ukázal nám, že slunce zapadne co nevidět a vracet se budeme za tmy. Na které straně toho sopečného kuželu jsme vlastně nechali auto? Najdeme tu silnici k tomu lomu? A kam vlastně ta silnice vede? Dolů, ovšem: ale dostali jsme se na ni přes ten lávový proud: musíme zpět toutéž cestou? Tím kamenným mořem se přece nedá jít potmě?

Někdo „tam nahoře“ se nad námi ustrnul: silnička se stočila doprava a v té tmě jsme rozeznali obrysy automobilu. – A ejhle! Byl to NÁŠ automobil!

Návrat na autostrádu proběhl bez pamětihodných událostí, takže se na něj už nepamatuji. Víím jen, že jsem Helze slíbil, že ji ukážu to slavné jezero v kráteru sopky Mazama. Přespali jsme v příjemně vytopeném motelu a chystali se vyrazit, když jsem si všiml, že mapa ukazuje zkratku, horskou silničku, mnohem kratší než hlavní silnice. Navíc ta zkratka slibovala úchvatné pohledy na ony zaledněné velikány, kdežto hlavní silnice vedla hlubokým údolím řeky.

Zkratku jsme našli bez nesnází a po několika kilometrech jsme byli v divočině. Musím podotknout, že Kaskádové pohoří není obydleno. Zatím co v Alpách jedete napřed několik kilometrů Untertdummkopferem, než vás uvítá vlastní Dummkopf, který se za další kilometry nenápadně změní na Oberdummkopf a teprve docela nahoře na hřebeni přijedete do samoty Trottelshausen, v Kaskádách silnice začne stoupat až za Smithville a potom jedete čtyřicet kilometrů na hřeben a čtyřicet kilometrů dolů, než dojedete do obce s nevyslovitým indiánským jménem. To jméno znamená:

„Jábudurybařittadyatybudešrybařittámhleanikdonebude rybařitmezináma.“

(Můžete si to přečíst pozpátku a bude to dost podobné tomu indiánskému jménu.)

A za těch čtyřicet plus čtyřicet kilometrů tam nebude vůbec nikdo než medvědi a kuguáři, ale ty neuvídíte, protože se vás (doufejte) bojí.

Asi po dvaceti kilometrech jsem se podivil, že nikoho nepotkáváme. Ne že bych byl větší provoz postrádal. Jen jsem se divil. Za dalších deset kilometrů jsem usoudil, že silnice je asi neprůjezdná a že se budeme musít vrátit. Ale nechtěl jsem se unáhlit.

Pak jsme vjeli do prvního sněhu. Nebylo ho moc, ale byl neprojetý. Zřejmě tudy nikdo nejezdí. Pojedeme tedy jenom tam, kam to půjde bez obtíží, a vrátíme se.

Pak tam byla zatáčka. A než jsem si uvědomil, že vrstva sněhu je mohutnější, než na kolik moje terrénní auto stačí, už jsme byli v tom. Zapnul jsem náhon na všechna čtyři kola, přeřadil do redukce a do zpátečky a snažil se opatrně vycouvat. Po levé straně byl strmý sráz asi třista metrů vzhůru, toho jsem se nebál. Ale po pravé straně bylo třista strmých metrů dolů. Uvědomil jsem si, že celých tři sta bychom dolů neletěli: stromy a křoviska by nás asi za dvacet až padesát metrů zastavily. Ale ani těch vertikálních dvacet metrů nevypadalo lákavě. Šlápl jsem na plyn velmi opatrně. A pak to křuplo a levé přední kolo sklouzlo do příkopu plného jakési směsi sněhu a bahna. Auto se naklonilo a přitulilo se k té straně, kde to šlo tři sta metrů vzhůru! Veliká úleva, až na to, že se na tu stranu nedalo vystoupit. Tak vystoupila jenom Helga a já jsem si oddechl: zkusím z toho bahna vycouvat, a když se mi to příliš podaří, spadnu na druhé straně do kaňonu. Helga se mnou nespadne, tak bude moci vyřídít mým pozůstalým, jaká byla moje poslední slova.

Do kaňonu jsem se nezítíl. Místo toho se levé přední kolo zarylo do té břečky až po nápravu. Vyndal jsem hever, ale nebylo kam jej zasunout. Odhrabal jsem břečku, zasunul zvedák pod osu a začal točit klikou, ale místo aby se auto zvedalo, hever se bořil do bahna.

Teď šlo do tuhého. Vysvětlil jsem Helze, že máme dvě možnosti: buď se vydáme pěšky těch třicet kilometrů zpět k nejbližšímu lidskému obydlí a odtud zatelefonujeme, aby pro auto přijel jeřáb, nebo zkusíme vyhrabat bahno a položit zvedák placatým kamenem. Když se to podaří, snad se taky podaří zvednout auto. Když se podaří zvednout auto, zkusíme pod ním postavit z placatých kamenů rampu, po které se nám možná podaří vyjet zpět na silnici. Hrozí ovšem, že to včas neubrzdím a sklouznu do té propasti. V obou případech to znamená přenocovat: buď vyrazíme a půjdeme, dokud uvidíme na cestu. Pak najdeme pokud možno suché místo, rozděláme velký oheň, prohřejeme půdu, nalámeme jehličnaté větve, ohniště vymeteme, z větví postavíme přístřešek a na prohřáté zemi se vyspíme, než se vydáme dál. Nebo přenocujeme v tom nakloněném autu a zítra budeme v téže situaci jako jsme dnes, ale snad ujdeme těch třicet kilometrů než se setmí.

Čekal jsem, že Helga propukne v pláč a dumal jsem, jak ji utěšit.

Nepropukla. Hlasovala pro tu rampu a s největším klidem šla hledat placaté kameny. Naštěstí se ten sopečný andesit štípe do takových desek, které připomínají sekery a úspěšně rozsekají horolezce, který uvolní kamennou lavinu. Než jsem se nadál, přicházela Helga s několika kameny ideálního tvaru. Trvalo jen několik minut a auto se

začalo zvedat! Bylo ovšem nebezpečí, že ze zvedáku sklouzne a Helgu přimáčkne ke skále. Ale Helga nedbala a hned zvednuté kolo podkládala placatými kameny, jakoby takovou práci dělala odjakživa. A hned pokračovala dál, takže snad za půl hodiny byla rampa hotová a já jsem opět nastartoval motor, zařadil redukci a zpátečku a velmi opatrně šlápl na plyn. Auto z bahna vyklouzlo jako kaštan ze slupky, zastavilo v bezpečné vzdálenosti od propasti, Helga zajásala, já jsem vycouval z závěje, velmi opatrně otočil, Helga nastoupila a už jsme jeli. Cestou jsme si říkali: „Tak tady někde bychom byli přenocovali.“ „Sem bychom byli dorazili zítra kolem poledne.“ „A tady je první lidské obydlí! – Škoda že je opuštěné. Co myslíš: byli bychom se tam vloupali, přespali a pozítří pokračovali, nebo bychom byli zkusili jít dále?“

Naštěstí otázka zůstala nezodpovězena. Místo toho jsme spěchali k nejbližšímu městu, nejbližšímu potravinářství a nejbližšímu motelu. Nikdo si nedovede představit, jak krásný je pohled na nápis „FOOD STORE“ a pod ním „Open.“ Majitelka nás sice přivítala strohým „Zavíráme!“ ale když jsme jí vysvětlili, že by bylo ohavností před tváří Hospodina učinit tak, než koupíme chléb, buřty a dvoulitrovou láhev červeného vína, slitovala se nad námi a poradila nám, že padesát metrů dále je motel, kde mají pokoje vyzbrojené mikrovlnnou píckou.

Byla to večere královská, a ten svařák nás natolik smířil s osudem, že jsme kabáty vyčistili od bláta ještě ten večer.

Vzdor událostem minulého dne byla Helga ochotna putovat dále. Tentokrát jsem se už o zkratkách nezmiňoval, jenom jsem líčil krásy Kráterového jezera. Helga projevila obavy, že bude jezero zamrzlé. Vysvětlil jsem jí, že jezero je nepředstavitelně hluboké, že sopka vodu zdola ohřívá, že zkrátka jezero nezamrzá, a že jeho voda má pohádkově modrou barvu díky rozptýleným mikroskopickým krystalům nějaké horniny, na nichž se světlo třísťí. Když jsme však ve výšce kolem 1500 metrů vjeli do mlhy a sněhu, řekl jsem jenom „Hm.“

Silnice kolem jezera byla pokryta třímetrovou vrstvou sněhu. Chata, kam jsme šli na snídani, byla opuštěna a zatlučená hřebíkem. A mlha dovolovala pohled do vzdálenosti dvacet a půl metru.

Vzdor tomu byla Helga ochotna pokračovat v putování. Přejeli jsme oregonské Kaskády a zamířili na jih do slunné Kalifornie. Přivítalo nás hejno pelikánů, kteří při letu nenatahují krk, takže letí důstojně, jakoby seděli v křesle. Prolezli jsme nedávno ztuhlý lávový proud a přijeli k sopečnému jezeru Mono, kde však místo slunečního záření začalo sněžit.

Vzdor tomu byla Helga ochotna pokračovat v putování. Naštěstí přímo před námi vjel na silnici sněžný pluh. Za pluhem se jede pomalu, ale jede se! A tak se stalo, že jsme za soumraku vzdor svému očekávání dorazili do Belnap Hot Springs. Pokoj v motelu byl strašně přetopen. Prvních deset minut to bylo příjemné, ale pak to bylo nesnesitelné a ptali jsme se v kanceláři, jak topení zmírnit.

„To nejde. To netopíme my, to topí sopka. Když je vám moc horko, otevřte si okna a dveře.“ Dáma v kanceláři nám sdělila, že celý motel je vyhříváný sopečnou vodou. Zjara utáhnou kohout od topení a na podzim jej otevrou.

Potom jsme si všimli, že jsou v pokoji podivně rubáše.

„No do těch se utřete, až vylezete z vany.“

„A kde je vana? Já tam vidím jen sprchu.“

„Na zahrádce jich je půl tuctu.“

Na mou duši: byly tam, pořádné solidní betonové nádrže, do kterých neustále přitékala horká voda ze sopečných pramenů. Jenže nebyly pod střechou, a ono chumelilo jako o Vánocích, když o Vánocích chumelí.

„Tak co?“ zeptal jsem se Helgy.

„Jdem,“ pronesla ryzí češtinou a vytáhla z kufru plavky.

Teda: jestliže jste ještě neprožili to blaho, když si hovíte v horké vodě a na hlavu vám chumelí, tak je to váš problém. Helga a já to už známe. Je sice pravda, že cestou sněhem tam i zpět ty bosé nohy zebou: inu, není všechno dokonalé na tomto světě.

Vzdor tomu byla Helga ochotna pokračovat v putování. Projeli jsme Údolím smrti, nejhlubší proláklinou (86 metrů pod hladinou moře) na západní polokouli, nejsušším a nejteplejším místem Spojených států, dokonce jsme se vydali na pěší túru vzhůru postranním údolím, ale tu vyprahlou, sluncem rozpálenou zem jsme nepozorovali. Pouze jsme se bořili po kotníky do mazlavého bahna.

Vzdor tomu byla Helga ochotna pokračovat v putování, takže jsme večer dorazili k slavnému Grand Canyonu řeky Colorado. Pověřím Helgu úkolem popsat, jak na ni Grand Canyon zapůsobil: já jsem tam byl už snad desetkrát, autem, pěšky, letadlem, a vždycky jsem ohromen. Tak jsem jenom skromně navrhl, abychom zítra do kaňonu sestoupili. Ne až na dno: kaňon je hluboký 1600 metrů, což je pořádná dvoudenní túra pro zdatného atleta. Helga se sice holedbala, že když vyjede lanovkou na Petřín, někdy jde celou cestu dolů pěšky, ale dohodli jsme se, že sestoupíme jenom asi 500 metrů.

Dolů to šlo dost dobře. Sněhu bylo na stezce málo, stezka tak široká, že se dva turisté často vyhnuli, aniž by jeden z nich musil spadnout do propasti, a ta exponovaná místa, kde jeden špatný krok už nešlo opravit, byla jenom asi tak dvě na kilometr. Horší to bylo na exponovaném hřebínku. Po levé straně dvěstěmetrovy sráz. Tak jsme se drželi vpravo, kde byl sráz jenom stometrový, a když jsme dorazili na placatý kámen, na němž šlo uposlechnout povelu „Čelem vzad,“ Helga navrhla návrat. To mi přišlo vhod, tak jsme statečně stoupali a stoupali. Jenže nahromaděná únava, znásobená řidším vzduchem se ozvala právě v jednom z míst, které poskytují volný pád někam do nedozírna. A Helga prohlásila, že si musí sednout a že nevidí. Kdyby to byla řekla o padesát let dříve, byl bych si ji naložil na záda a z kaňonu ji vynesl. Ale když už je člověku 84, tak se na to dívá jinak, a ten pohled není půvabný. Mohl jsem dojít nahoru a najmout lesníka s mezkem, který by Helgu vynesl. (Ten mezek, ne ten lesník. Jízda na mezkovi je levnější a pohodlnější než na lesníkovi.) Ale co když Helga mezitím omdlí a spadne do té rokle? – Tak dobře, zůstanu s Helgou: ale co když nás tu zastihne noc? A noc v té poušti a v nadmořské výšce kolem 2 000 metrů, bez stanů, bez spacího pytle, nezněla lákavě.

Naštěstí to Helga rozřešila sama. Za několik minut vstala, řekla, že už jí je dobře, a vyšla úctyhodným tempem až na okraj kaňonu.

Vzdor tomu byla Helga ochotna pokračovat v putování. Vyrázili jsme dále na jih, prohlédli jeskynní obydlí jakýchsi

prehistorických Indiánů a přijeli do oblasti porostlé ohromnými kaktusy. Když přijdou místní obyvatelé jinam, holdbají se, že ty jejich kaktusy jsou tak vysoké jako sloupy elektrického vedení. – Nechci nikomu sahat do svědomí. A možná, že oni tam mají elektrické vedení na kratších sloupech než jsou ty naše. Zkrátka:

**NAŠE SLOUPY JSOU VYŠŠÍ NEŽ JEJICH KAKTUSY
A BASTA!**

Ale vysoké jsou, to se jim nedá upřít. Sám jsem je viděl poprvé, a za to vděčím Helze. Nebýt toho, že jsem jí je chtěl ukázat, dodnes bych opakoval: „Jednou se musím podívat na ty ohromné kaktusy.“

A vjeli jsme do Mexika! A nejkratší cestou ke Kalifornskému zálivu!

Teda, zaplavat si v tom teplém moři, to byl požitek, na který nezapomenu. Pro jistotu jsem se občas rozhlížel, nekouká-li z vody hřbetní ploutev zdejšího žraloka, a když nekoukala, oddal jsem se tomu blahu. Zjistil jsem, že Helga je dobrá, rychlá a vytrvalá plavkyně a myslím, že si v té teplé vodě libovala zrovna tak jako já.

Bohužel čas se nám krátí a čekaly nás dobré tři tisíce kilometrů cesty zpět, takže jsme moři zamávali „Hasta la vista!“ a zamířili na sever. Poslední dobrodružství jsme prožili na hranici Spojených států. Pohraniční stráž koukla na Helžin pas, pak na Helgu, a už bylo zle: někdo s českými dokumenty se tu veze s Američanem narozeným v Čechách? To musí být buď obchodník opiem, nebo terorista, nebo obojí!

Prohlíželi, prohlíželi, boty vytřepávali, flétnu profukovali, sedátka a opěrátka auta zkoumali, psa pověřili pročucháním, konce to nebralo a pořád nikde nic. Konečně to vzdali, vrátili nám doklady, zatvářili se zklamaně a zvedli závoru.

Vsedli jsme do auta a jeli směrem na Los Angeles, Sequoje, Yosemiteký park, San Francisco, odtud na sever do oblastí nejlepšího kalifornského vína, gigantických „Redwoods“, podle Tichomořského pobřeží, k ústí řeky Columbia, do státu Washington, dál na sever, až k ústí řeky Chehalis. Tam jsme opustili pobřeží a zahнули na východ, přeťali Olympický poloostrov a šťastně dorazili do Tacomy.

„Šťastně dorazili! A on to řekne, jako by pišingr jedl! Kolikrát se ta ubohá Helga mohla zřítit, kolikrát utopit, zmrznout, kolikrát ji mohl sežrat medvěd, kuguár, žralok, kolikrát ji mohli přepadnout, unést, zamordovat, to on nebere v úvahu? A co ti Mexičani? Vždyť tam jsou ty mordy na denním pořádku! A americká pohraniční policie mohla najít něco, co jim nešlo pod nos, a co by si ta Helga počala, kdo by jí pomohl? Nebo toho dědka mohla třeba jenom klepnout mrtvička: vždyť už je to stařec! Co by si tam Helga sama počala? – A že ho ani nežalovala?“

„Prosím vás! Helga a někoho žalovat! Dovedete si to představit?“

„Tak aspoň doufám, že tomu dobrodruhovi řekla, co si o něm myslí, a přerušila jakýkoli další styk?“

„Ale kdepak! Příští rok tam jela zas. Jenom si tentokrát vzala s sebou dvě přítelkyně, asi aby se mohly trochu bránit, když on zase začne třeštit.“

„A přežily to?“

„Inu, přežili všichni čtyři. A viděli i to Kráterové jezero, i ten Grand Canyon, i Yellowstoneký park a ještě další pozoruhodnosti. Sice se jim málem rozpadlo auto, ale dojeli domů. To auto se rozpadlo až o týden později, když jím jela jeho dcera do Mexika.“

„Hrozně!“

Zdenko Frankenberger Daneš

GRATULATIO DR. HELZE TURKOVÉ

Antonín, Luboš	† Muchová, Geraldina
Baďurová, Anežka	Němeček, Radim
Balík, Vojtěch	Okrouhlíková, Jarmila
Bártová, Lenka	Pavlíková, Děvana
Běhalová, Štěpánka	Pešoutová, Ivana
Běličová, Milena	Petrbok, Václav
Blažková, Věra	Pokorný, Jindřich
Bok, Václav	Pokorný, Pavel
Boldan, Kamil	Polanský, Luboš
Bydžovská, Iva	Přenosiťová, Věra
Červená, Soňa	Ryšavá, Eva
Čižinská, Helena	Sekera, Martin
Daneš, Zdenko F.	Semecká, Dáša
Dragoun, Michal	Sosna, Karel
Fiala, Jiří	Součková, Jana
Frimmová, Eva	Spunar, Pavel
Chromá, Vlasta	Spunarová, Taťána
Jančo, Milan	Sršeň, Lubomír
Kabelková, Markéta	Stejskalová, Eva
Kašparová, Jaroslava	Stehlíková, Dana
Klacek, Michal	Šedo, Ilja
Kleisner, Tomáš	Šimek, Eduard
Kolár, Jaroslav	Šípek, Richard
Králík, Jan	Štefancová, Dagmar
Kučerová, Jarmila	Vaculínová, Marta
Lifka, Michael	Veverková, Monika
Lobkowitz, Filip Zdeněk	Wiendl, Jan
Lukeš, Evžen	Wiendlová, Zdena
Mašek, Petr	Wolfová, Eva
Muchka, Pavel	

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Supralibros Johanna Cratona z Crafftheimu z roku 1571 na přední desce. – Nostická knihovna F 55/1

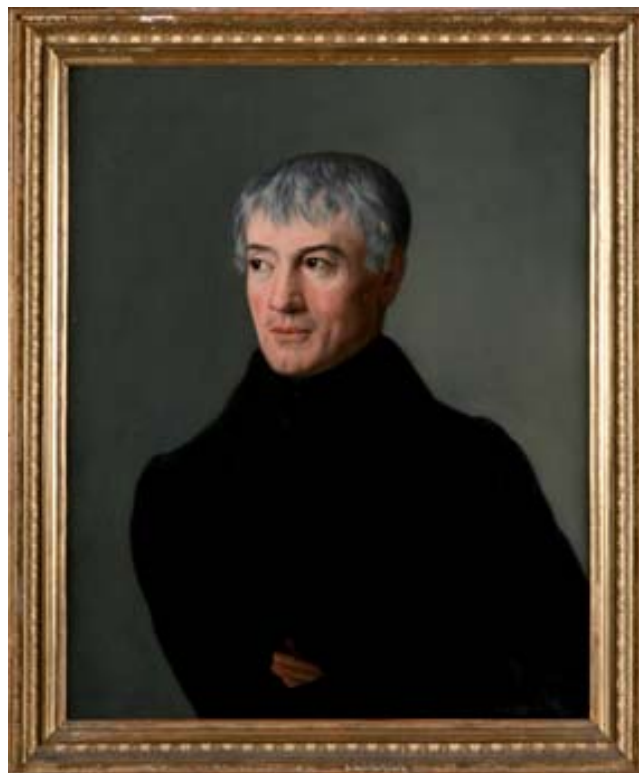
Supralibros Johanna Cratona z Crafftheimu z roku 1571 na zadní desce. – Nostická knihovna F 55/1

Illuminovaná stránka f. 347 z prvního dílu graduálu *Písně chval božských s notací*, zdobnou iniciálou a scénkami ze současného života. Copyright British Library

Rosa, Andreas. *Als man zelt nach Christi geburt.* Nürnberg: Valentin Newber; 1574

Portrét M. J. Fesla od Josefa Bindera z r. 1845

Bützlin, Valentin. *So man zelt nach Christi geburt.* Zürich: Christoffel Froschouwer; 1574

Sádrový model kamen Jana hraběte Coudenhove-Kalergi (1893–1965)

Volná kopie Binderova portrétu M. J. Fesla od Antonína Lhoty z r. 1868

Slavnostní bohoslužba v kostele Nejsvětějšího Srdce Páně 8. června 2012. Foto Martin Frouz

Kandelábry v prostoru hlavního oltáře v kostele Nejsvětějšího Srdce Páně, 1939, návrh Otto Rothmayer, stav po restaurování. Foto Martin Frouz